

GAZETA LITERARĂ

pag. 75
TEATRU
FILM

ARTĂ
PLASTICĂ

Anul X, nr. 16 (475) — Joi 18 aprilie 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

sculptură de Boris Caragea

CRITERII LENINISTE IN APRECIEREA LITERATURII

Critică științifică, iată la ce aspirăm, în mod declarat sau nu, mulți critici din trecut. Nu numai cei legitimați prin orientarea lor materialistă dar și alții care mergeau pe săi fundamentate, fascinați, de pildă, de „scientism”, apellând la serviciile unor științe pozitive, compunând tomuri masive cu intenția de a rezuma literatura și aria lumii și atingând „universalul” doar în suprafață etc. Să nu se uite apoi acea nostalgie după un postament solid al judecăților înțelente obiective și la unele spirite impresioniste care au practicat, cum zicea cineva cu o expresie bine găsită un „epiureism al gustului”. Bunăoară Sainte-Beuve — a lui era expresia — a fost văzut încă de la admirații săi ca un spirit fin, de o inteligență „senzuală”, care a sporit acuitățile critice ca artă și mai puțin sub labura dezbinărilor lămurite ale ochilor care se veda un discipol al lui Bacon, propunându-și să facă „istorie naturală literară” și care, în sfârșit, se plîngea că n-a avut furtuna să-și pună talentul în slujba unei mari misiuni sociale. („Dar înima-mă stăgărească; mi-a părut rău, odată mai mult, de-a nu fi putut ajuta la nimic mare, și de-a nu fi simțit bătaia vântului ce stăpînea în aer și care umbla pentru bălăle toate pînzele, pe cele mici ce și pe cele mari”. — Din prefața la „Nouveaux Lundis”).

Se manifestă în aceste cazuri setea după criterii care să dea soliditate și finalitate activității critice, după un „punct

arhimedic” care să-i permită criticului să cuprindă total fenomenul literar-artistice și să le stăpînească, smulgîndu-le secretele. Acest „punct arhimedic”, aceste criterii cu adevărat științifice, fundamentate și încheiate armonios sint proprietatea esteticii marxist-leniniste înclinînd unuul drum care duce către adevărul obiectiv.

Întreaga evoluție a științei literare contemporane confirmă această apreciere a lui Lenin: „pășind pe calea teoriei marxiste, ne vom apropia din ce în ce mai mult de adevărul obiectiv (fără a-l epuiza vreodată); pășind însă pe orice altă cale nu vom putea ajunge la nimic altceva decît doar la confuzii și minciună!” („Materialism și empiriocriticism”).

Opera lui Lenin care dezvoltă și îmbogățește concepția marxistă despre artă și literatură în condițiile particulare ale revoluțiilor proletare cuprinde aprecieri, exemple de analiză, îndreptări extrem de importante și meditații pe marginea lor ne ajută întodeauna să înțelegem caracterul științific al criticii și istoriei noastre literare, forța de înfrîngere a societății.

Un spirit prețios îl primim, de exemplu, în lupta împotriva tendințelor subiectiviste. Lenin a demonstrat magistral că nu concepțiile subiective ale autorilor sau apartenența lor directă la un mediu anume ne oferă cheia adevăratei înțelegeri a unei opere sau a unei activități creatoare de tabloul social complex și orînduirii economice, datele istorice ale epocii — principia metodologică esențială care stă și la baza reconsiderărilor de la noi.

Într-o lucrare mai de înnoțit „Conținutul economic al naționalismului” el îi avertiza pe sociologii subiectivisti că izvoarele „personalității vii” — de la care se lăudau că pornesc rupîndu-le de condițiile sociale concrete nu pot să înțeleagă cu adevărat aceste personalități și sfîrșesc prin a le atribui „gînduri și sentimente”. Dar să reamintim întregul citat: „Sociologul materialist, care își propune să studieze anumite raporturi sociale dintre oameni, studiază implicit și personalitățile reale din ale căror acțiuni se alcătuiesc aceste raporturi. Sociologul subiectivist, pretinzînd că raționamentul lui porneste de la „personalitățile vii”, în realitate începe prin a atribui acestor personalități „gînduri și sentimente” pe care el le consideră raționale, (pentru că, izolînd „personalitățile” sale de condițiile sociale concrete, el este lipsit prin aceasta de posibilitatea de a studia adevăratele lor gînduri și sentimente), adică șnoape cu o utopie!”.

Sociologia marxist-leninistă ajutînd la eliberarea de orice „utopii” sau prejudecăți, deschide criticului literar calea către înțelegerea esenței fenomenelor. Desolțarea sensurilor obiective ale creației unui scriitor în lumina dialecticii științifice a momentului istoric e, desigur, o operație extrem de complexă care presupune depășirea sau chiar conștientizarea unor aspecte nemijlocite, de suprafață. Așa se explică de ce „diagnosticele” estetice marxist-leniniste au unuit pe exponenții unei gândiri înțepente — fie ea formalistă sau sociologist-vulgară. Pînă astăzi, bunăoară, unii scriitori din occidentesează uimii ochii în fața apereilor pe care a dat-o Lenin lui Tolstol, arătînd că în opera acestuia oant se exprimă punctul de vedere al țărănimii ruse în perioada de pregătire a primei revoluții.

Îmi vine în minte articolul publicat de Gheorghe Ștruve acum oțiva ani în „Tempo prezente”. Citex acest exemplu deoarece autorul (profesor de literatură în Anglia) se pare că e un strănepot al aceluia Ștruve cu care polemizase Lenin în lucrarea pomenită mai sus. Ștruve-Junior nu se putea dumiri cum articolele lui Lenin despre Tolstol au devenit „un stilp al teoriei comuniste despre literatură”. Ridicînd în slăvi studiile formaliste, create în anul imediat de după instaurarea puterii sovietice — cum ar fi acelea ale lui Lubov Axelrod-Orthodox care desopeera ideea „unității esențiale” a activității lui Tolstol în „viața conștiinței lui”, (teribilă noutate față de sloganurile criticii burgheze), falsifica, în mod grosolan, sensul tezelor lui Lenin cu privire la evenimentele anului 1905 și cu privire la combaterea liberalilor de la grupul Vehl. Să nu se uite însă că între cei care alcătuiseră culegerea „Vehl” făcea parte și Ștruve-senior. Ca stare am avea motive să afirmăm că la născutul Ștruve — contemporan nou, oapălatea dovedită în articolele aduse marxism-leninismului e de natură... congenitală.

În esența sa de conducător al revoluției, Lenin cunoștea pe deplin particularitățile acelei perioade istorice, clasele aflate în luptă, psihologia lor etc; de aceea a putut înțelege tendințele sociale obiective reflectate în opera lui Tolstol, re-

AI. OPREA

(Continuare la pagina 6)

BUNADIMINEAȚA, PRIMĂVARĂ!

A! Bunădimineața, Primăvară!
Iar proaspătă te-ntorci în țară,
Tu fragedă și ea înținerită.
În țara din răsăpintii verzi, fii binevenită.
Te aștepta cu cofa plină
De rouă nouă și lumină.
Te-ntimpină-n cămașa de in și borangic,
Tivită cu chenare de iederă și spic,
Pe poale cu garoafe și cu văpăi de mac,
De boance și crăie și-albastre flori de ac,
Împodobită toată, de marea sărbătoare,
În așteptarea-n luncă a scumpei surioare.

15 aprilie 1963

Purtată-n umăr, cofa și-o pleacă pîn-la gură,
Să iei, ca-n sărutare, din ea, o sorbitură.

Băuși destule lacrimi într-altă primăvară,
Din ciutura cu sînge și-aghiazma lor amară,
Ți-au semănat în cale, aminte să-ți aduci,
Pămîntul cu morminte și cu păduri de cruci.

Dă-i mina, copilandră de-a pururea fecioară,
Că vă-nfilniți depline, acum înția oară,
La început de vremuri, nădejdi și învieri,
Două-nfloriri de muguri și două primăveri.

TUDOR ARGHEZI

LENIN

Cinci litere, numai atît
Tot numele lui a avut,
Cinci litere simple și clare
Cit e universal de mare,

Cinci litere care și-acum
Ne sînt călăuză pe drum,
Cinci litere-n care vestea
Cinci înghițiri din roșia stea.

Miron Radu PARASCHIVESCU

La răsucea drumurilor de la Humulești imi aduc întodeauna aminte de vorbele lui Creangă:

„Cîți domnitri și mitropolii s-au rînduit la scaunul Moldovei, de cînd e țara asta, au trebuit să treacă măcar odată prin Humulești spre minăstiri. Apoi unde pui cealaltă lume care s-a purtat prin satul nostru, și tot lume mai bogată și aleasă; mă rog, la minăstirea Neamțului: iconă făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Ispas și Iarmaroc în țig, tot atunci...”

Pe urmele domnitri și mitropolilor și mai puțin în căutarea vrenei iconae făcătoare de minuni, m-am îndreptat și-n primăvara aceasta către vestita minăstire a Neamțului. Privind mereu Cetatea spinzurată deasupra Condrenilor, în ceața care-l lăsa contururile nedefinite, mi-a rămas oțeacă giul strîmb. După ce-am trecut prin aleea de brazi ce strălucete pădurea de o parte și alta, parcă pentru a nu o lăsa să năvălească-n șosea, și am coborît în valea Nemțșorului, mi-au ajuns la urechi dangătul Clopotelor de la Minăstire.

Dimineața nu era limpede ca la belaction, „zările nu erau culcate lin și străvezii” ca la dinsul. Era însă evident că minăstirea se afla într-un „sin de pajiste, de brazi și de izvoare”.

Cînd am ajuns în dreptul drumului care urcă către Vovidența „clopoțele pornă pînă cu mai mare zvon” și-naltea ochilor imi apăru — vedenie — în aceleși poieni cu moliză și cireși întorțiti... alaltul cel mare. Cei de pe ziduri și din turn cunoscură, în acea depărtare, numai calul alb al măriei-sale și numai fulgerarea gugiomanului său împodobit cu pietre de olmaz” (Mihail Sadoveanu, „Ucenicia lui Ionuț”). Despre hramul Sîntei minăstiri Neamțu la anul de la Hristos 1469...

Limpede, era o simțită nălucire, din care ni-am revenit îndată. Cine n-a fost de mai multă vreme pe la minăstire ar putea să rămîna mirat. Sint atîtea schimbări că mirarea i-ar fi îndreptățită. Mai trecuseră și în alte dăji. Era pe vremea cînd de pe Aghiazmatul șroit de plod și cu acoperșul putred vînturile furau bucată cu bucată tabla și-o purtau la mari depărtări. Ceardacurile putrezite se desălasăseră. Zidurile erau puse nu numai pe coșcoveală, ci și pe dărîmare.

Despre lipsa de grijă manifestată de guvernății de pe vremuri mi-a vorbit stărețul minăstiri, părintele Dionisie. Declarat monument istoric nu i se făceau reparații fără aveau „speciale”, cînd în sfârșit, erau azele, lipseau „fondurile”. Starea minăstiri în acea vreme era „îndușoșitoare și deplorabilă”.

Din 1954 s-au făcut aici lucrări de restaurare a celor valoare ajunge la suma de aproape cincisprezece milioane lei.

Critice a lui Petru Musat, dar înfilnțată cu mult înainte, cu clopotnița, în parte, de la Alexandru cel Bun, cu biserică de la Ștefan cel Mare, centru al vieții călugărești dar și al unei bogate activități artistice și culturale, Minăstirea Neamțului, alături de alte nenumărate monumente ale trecutului nostru a lînebrăcat — folosînd o expresie a unei înalte fețe bisericesti — haină nouă, avînd acum înfățișarea pe care o avea altădată. Așa cum spunem mai înainte s-au făcut aici lucrări de milioane, de parcă un cititor nou s-ar fi hotărît să-l adauge sau mai bine să-i restituie, ceea ce de-a lungul vremurilor mitropolii și domnitrii nu i-au putut pune la loc.

Calligrafiera și împodobirea cărților bisericesti era o veche îndelnicire a călugărilor din această minăstire. Dieci și calligrafi de aici au transcris, în tot cursul veacului al XV-lea, numeroase cărți pentru nevoi.

La izvorul scrisului

Je lor cit și pentru ale altor minăstiri. Cei mai vestiti calligraf ai școlii de la Neamț a fost însă un anume Gavril, zîul lui Uric. De la el ne-au rămas cele mai vechi manuscrise din Moldova: cuvîntările sîntului Grigore Teologul din 1424 și Tetravanghelul din 1436. Ele sint scrise pe pergament, într-o calligrafie înflorată cu litere și frontispicii bogat împodobite, cu împletituri colorate, cu remarcabile miniaturi și portrete de evanghelisti.

Un alt Tetravanghellor scris la minăstirea Neamțului în 1429 de același Gavril — manuscris slavo-greco — a ajuns prin nu știu ce împrejurări în biblioteca Bodleiană din Oxford, minăstirea păstrînd niște fotocopii. O parte însemnată a vechilor manuscrise de aici se găsesc astăzi în păstrarea Bibliotecii Academiei R.P.R.

Trebuie avut în vedere că o altă parte a manuscriselor valoroase din această minăstire au dispărut de-a lungul veacurilor cu prilejul diferitelor jafuri și prădăciuni, ale oștilor străine sau ale tîlhărilor, cît și cu prilejul incendiului care a prîjolit minăstirea în 1862. Biblioteca actuală a minăstirii numără aproape unsprezece mii de volume, din care 549 sint manuscrise. Intre alte manuscrise valoroase merită amintit „Leopiseșul Cantacuzinesc” scris de Floarea logofătului la 1735.

Dintre tipăriturile românești cu valoare bibliografică trebuie însemnate: „Indreptarea legii” — Pravila de la Tirgoviste a lui Matei Basarab — Pravila mare din 1652 „Cieva ințeleșului (cazanie) a lui Varlaam (1678) „Gileava înțeleșului cu lumea a lui Dimitrie Cantemir cu text greco-romin, Biblia de la București a lui Radu și Șerban Cantacuzino (1683).

Intre tipăriturile ce se află în biblioteca minăstiri și datează din secolul al XVII-lea citeva merită aici pomenite, avînd însemnătate lor pentru începuturile literaturii noastre moderne:

„Observații asupra regulilor gramaticii românești a lui Enăchită Văcărescu, Rimnic 1787, Gramatica românească a lui Radu Tepeș, Sibiu 1792, „Gheografie de obște cu limba moldovenească, Iași 1795.

Am vizitat apoi muzeeul nou înființat al minăstiri. Desigur între argintărie, broderii și sculpturile în lemn cele mai interesante piese sint cele din urmă. Am înțeluit aici pe părintele Varsanufie. L-am întrebat așa, în sagă, dacă n-ar fi potrivit să se facă o slujbă pentru ca să se ducă odată iară asta afurisită. Răspunsul i-a venit cu sprinteneală pe buze: — Ehe! ce nu poate face știința, cum să mai facă astăzi credința!

Imi dădui atunci seama că părintele era „lămurit” și că gluma pe care voisem s-o fac era gratuită.

Milne dimineață căuțăm ceaslovul părintelui ieromonah Nicodim, Vreca să-i văd scrisul: „Anul de la Hristos 1475, iar de la Faecerea lumii 6963, în ziua de marți, patru zile după sfînta Bobotează, fost-a mare război cu turcii la Vastul și i-a biruit luminăția-sa Ștefan-vodă pe păgîn...”

Am nădejdea că seamănă cu scrisul lui Mihail Sadoveanu. După asta cercetăm „Gheografia de obște, pe limba moldovenească”, poate găsim acolo și alte drumuri și izvoare necunoscute mie în Moldova.

Constantin PRISNEA

poem

Pașuri mari de umbră au căzut pe șes,
Pașuri mari de soare printre nouri ies.

Uite, mi se pare că sînt tînr iară
De cînd primăvara s-a întors în iară.

Am ieșit cu noaptea-n margini de cetate
Urmărit de galbene, mari, priviri pătrate;

Caturi paralele, uriașe strofe
Îndelungi dorm, cu visul limitrofe.

Înălțat pe cumpăna somnului sînt oare,
Progresiv, în caturi, de elevatoare ?

Poate sînt o grindă de beton, o friză,
Poate vin din stîncă, poate din banchiză...

Și va fi aevea dacă mă trezesc
Cînd în visul vremii, nou mă construiesc.

portret

Acesta sînt ? Nedefinit
Fiindcă hotarul nu mă-ncape ;
În răspîndirea peste ape
Și cu lumina spre zenit.

Acesta sînt ? Nu, n-am ajuns
Unde țintesc și n-ajung alții ;
Visam cu plopul, cu înălții
Albaștri munji ce s-au ascuns.

Stau să-nfloresc lingă pămînt
Cu-nfirziere de agave
Cînd uluinde astronave
Arcuș pe corzi de spații sînt.

Credeam că au vibrat în mine
Cu șapte note, simfonii,
Din lume trece-n galaxii
Tăcerea, și ecou revine.

Dar crește-n freamătul diurn
Tăcerea mea și nu se pierde,
Cu vîntul pe colina verde
Am coborît de mult din turn.

De fildeș nu e decît luna
Dar luna s-a umanizat
De cînd în strofe și-a lăsat
Tainele una cite una.

Cel mai bogat rapsod sînt eu
Cînd trec pe străzile moderne
Pe care luna se așterne,
Sau pe sub arc de curcubeu.

amintire

Ca Jasson navigam către Colchida
În timpul revolūt, cu vele-n gînd,
Pămîntul în rotire-a fost clepsidra
Nu ornul din inimă plîngînd.

Sub mîna brizei mării euxine
Pe Dioscuri îi urmăream spre zare,
Orbitele mi-au fost de mare pline,
Sadko modern aflînd minunea-n mare.

Poemele le-am scris cu palmierii
Și cu înălții, negrii chiparoși,
Cînd i-am muțat în călimara serii
Au fost, din noapte vechi luceferi scoși.

Au luminat făptura ta ciudată
Și-n ochi pieziși m-am prăbușit adînc,
Cum cade-n neagra mare zbuciumată
Paftaua stelei prinsă la oblic.

De călărețul negurii eterne
Urmînd lumina stelei ce-a căzut,
Știind că-n urmă marea îi așterne
Deasupra, valul, lespede și scut.

sonet

Ca luna cu imaginea ei moartă
Pe neagra mare-n uleioasă undă,
Jucîndu-și discul, suie, se scufundă,
Memoria-n același joc te poartă.

Cînd valuri cad pe-ogînda ei rotundă
E-n mii de cioburi strălucirea-i spartă,
Dar mîini, din valuri o-ntrăgesc cu artă
Și norii doar, fugar pot s-o ascundă.

La fel, pe marea amintirii mele
Răsari doar noaptea, cînd întunecată
Albastra răzvrătire sparge stele
Și nălcirea ta pe chin jucată.

Dar mîini de spumă-n gînd apoi te-adună
Și te refac din cioburi moi de lună.

inima desenată

Adesea, pe copacii pădurii,
Pe copacii grădinilor publice,
Pe scoarțele tinere,
Pe scoarțele ce-așteaptă sărutul săcurii,
Cioplite cu briceagul, cresc inimi săgetate.

Imense, pe vii coloane de lemn
Cresc inimi cioplite
Cum crește orice semn
Pe scoarțele ca pielea întinsă,
Lovite.

Credeam că sînt de mult
Ca o esență pădureană,

O coloană de lemn
Ce poartă ca un semn
O inimă cioplită, desenată,
Dar te-am văzut :
Aștept, ascult -
Aud cum inima sub scoarță a început să bată.

amintire pierdută

Duce-m-aș, iar duce-m-aș
Pe sub munji, la Făgăraș;

Anii fug și-i fonta lor
Rece-n igheabul anilor.

Satele de-atunci sînt sate-n
Sorii vremii luminate.

Bivoli de apocalips
Au încremenit, de ghips,

Ciurda-n amintire pune
Static, pete de cărbune.

Riurile și-au mutat
Vadurile-n lung și-n lat

Numai păstrăvii săgeată-n
Gînduri, riuri de-altădată.

Oamenii poate-au murit
De cînd m-am călătorit.

Dar fetița de la moară
Înflorită într-o vară ?

Zugrăveam cu vechi boiele
Raiul tinereții mele.

Timpu-n țară era slut,
Poate nu-l vedeam de scut

Tînr și cu oarbe ape
Cum au cățelandri-n pleoape.

Fata de la moară sta
Și boielile privea

Jinduind cu chipul grav
Amintirea de zugrav

Că era din neamul care
Știe o-nflora cu soare,

Cu luceferi ori cu sfinți
Nălcuți în nopți fierbinți;

Mi-a cerut să-i duc boiele
Dar sub pleoape i-am pus stele

Și sub ceafă snop de grîu,
Aripi vii de foc la briu...

Anii fug, și-i fonta lor
Rece-n igheabul anilor

Și se-ntoarce să mă doară
Gîndul fetei de la moară...

Ah ! de ce n-am dăruit
Fetei, visul jînduit ?

Poate-n vreme s-a pierdut
Un zugrav neînceput,

Și era din neamul care
Știe o-nflora cu soare

Ori cu balji de înviere
Peste veac de grea durere.

Fring în mîini un curcubeu
Care-nununa un Eu

Fără să-i mai cer în schimb
Amintirii nici un nimb.

culegătoarea de ciuperci

Culege ciuperci bătrîna.

A fost văzută sub strașina pădurii,
Sub strașina albastră a pădurii de astre,
Tîrîndu-și umbra prin zilele noastre.
Dimensional e pe măsura
Giganticilor cedri-ai morții
Cu trunchiurile translucide
Rotînd coroanele albastre.
Nu-și mai aduce nimeni aminte
De vechea ei unealtă,
De vechile-i vestimente.

Culege ciuperci bătrîna;

E umbra morții înaltă
Încovoiată, oarbă, asupra veșniciei.
Prin șalurile norilor nu i se vede chipul
Cu-ncremenitul rînjit
În-ntunecatului treier
Pe care-l jînduie bătrîna.
De bancul nebuloaselor ca nisipul
Își razimă craniul fără creier.

Culege ciuperci bătrîna.
Nu o îndeamnă foamea,
N-o împinge nevoia,
Ciupercile cresc sub privirile-i oarbe
Neafîindu-și măsura,
Îsbucnind într-o clipă
Cît n-au atins prin mii de ani uriașii sequoia.

Culege ciuperci bătrîna.
Cu gesturi mari le-asează în căldarea lumii.
Din timp în timp întinde mîna,
Să ia de pe boltă lingura lunii.
Lingura lunii iese pătată
Din zeama nopții în care înoată
Ciupercile. Bătrîna
Oarbă, culege, întinde mîna
După lingura lunii.
Are mulți mușterii, și nebunii
Îi cer ca zeama timpului
Să înnegrească lingura de argint a lunii.
Voi oameni din roza vînturilor !
Dacă vedeți înnegrindu-se lingura lunii
Învirtit-n venin de strania, de oarba bătrînă
Prindeți în grabă în palme topoarele
Voinței, străfulgerînd ca soarele,
Retezați din rădăcină
Ciupercile, bătrîna, nebunii,
Să isbucnească orga albastră a luminii,
Să spele de veninul ciupercilor
Lingura de argint, pătată, a lunii !

cuvintele, culorile

Deșerturile lumii nu-ntrec în dezolare
Îmensul alb, tăcerea, pe coala de hîrtie.
Cu svonuri vătuite cuvintele-n somnie
Se sting în poezie ca stelele în mare.

Cozi de păuni, prea multe, în strofe, rufe
stoarse ;
Lunarii ochi de vise, în ele au plesnit,
Imaginea, culoarea, născînde, au albit,
Gîndirea e gingavă, retinele-au fost arse.

În care lume fi-vor : cuvinte, ritm, culori,
Să nu fi prins rugină, scăzînd sub timp lumina ?
Cînd proaspătă-și combină paleta ei, grădina
Culorile-s în gușă iar ritmurile-n flori.

Tu care mesteci vorbele miilor de ani
Îngăduit să-ți fie să ogîndești în strofe
Palatele moderne, cu basmul limitrofe
Și vasele șantiere cu umbre de titani.

Larvar din amintire tîrîndu-mă, îmi schimb
Decorul : mahalaua copilăriei mele ;
Cum temerar porniră orașele pe schele,
Mari flote navighează cu odele în timp.

cromatică

Copacii-i văd albaștri-n amurg și gri în zori,
De purpură în ceasul cînd soarele se stinge,
De fildeș cînd lumina zăpezii îi atinge,
Cînd chihlimbar de raze străbate prin ninsori.

Sînt apele albastre cînd cerul e deschis
Și e un ceas cînd marea se-ntinde violetă,
Și e un ceas cînd apele-n lume sînt de crătă
Sau ca o uriașă petală de cais.

Sub trecerea luminii văd dealurile sure
Că-mbracă o coajocă de fumurii berbeci
Și cum se suie seara pe-albastrele poteci
Și vegetală noaptea din tufele de mure.

În lanurile coapte carate vegetale
Crescînd pe lungi păioase de aur unduind
Aramă duc cînd raze piezișe le aprind
Și strălucesc cu farmecul despletirii tale.

Ca un inel arabic e ochiul tău turchin
Din pensulă muțată în lacuri de peruză,
Cînd rodia iubirii și-a sîngerat pe buză
Au dinții tăi reflexul ghejarului alpin.

Pe merii verii sîngele toamnei a-nghetă,
Mai sînt ciorchini de ambră ce-nchid în ei
tămîia
Sînt mere cu obrazul mai galben ca lămîia
În palme reci de frunze de verde matostat.

Cromatică paletei e-n ochiul meu, în creier
Doar cînd natura-mi trece culorile pe rînd
Prin față și cu ele mă pomenesc pictînd
Și-mi întregesc paleta cînd lumea o cutreier.

febre

Stau scuturat de febre în noaptea de ajun
Pe-un prag de an de viață, cu moartea după
usă,

Duc ceață în privire și limba-i de cenușă
Dar mîna mea de gheață pe-un disc de foc
o pun,

Pe-un răsărit de frunte urcînd din amintire
Sub părul Berenicei pe unde a trecut
Un gînd fîșnit din creier ca un astronaut
Ce sfîrdește spațiul cu-n sunet scurt, subjire.

Orașul despletește cascade colorate
Să lumineze ceasul și anul început ;
Peste oraș gigantice umbre, le-am văzut
Zvîrlind vestimente stranii din curcubeu furate.

Pupilele-mi sînt cercuri crescînd pe mari turajii
Ca niște vechi reclame de fosfor pe oraș,
Zăpezile-n volute de răscuit talaj
Le-a răsturnat rîndeava din cosmice plantații.

În mîna pulsului albă și tînră de soră
Și dă deoparte mîna uscată ce s-a-nțins
Spre ultima bătaie ca s-o audă stîns
Și stă cu spectru-i vînat spre noua auroră.

Trage-n siringă serul din sîngele tău soare
Să-l treacă sora albă-n injecție acum,
Să văd cum nepoftita cu spectrul ei de fum
Se spulberă de ciudă și cel pîndit nu moare.

catren

În timpul nostru încă alțea sînt de spus ;
Cu gest de macarole mă-nalț, mă-nclin supus
Ca să transmit prin spațiul și timpul ce mi-e dat
Pătrate mari de soare ce-n mine le-am tăiat.

desen de nică petre

Versuri de Radu Boureanu

film și o insulă! Coordonatele ei
traditionale: între brașul Suhna și
Dunărea veche, mla 24, într-un col
al micului „M”. Și lată niște coordo-
nate noi, necoordonate pe hărți:
calorifer, magnetofon, apă la robinet.
E și o hartă aici, pe un perete.
Ultima pe care mi-ai să putut-o
imagina într-o împărăție a apelor:
harta automobilistică a R.P.R.!

— Toti rădăni surprinși pândind-o
aci la mine — explică Șoldea, care
așează pe masă pahare și un „treis-
sferturi” de Drăgășani. N-are, desigur,
nici o legătură cu delta, dar are
în schimb o fotografie de
culo. Le-ai văzut?

— Un I. J. de 350. În concediu
băgam împreună drumurile. Hoină-
rim. Nu știu alții, dar eu n-am pu-
tea să fac două săptămâni pe-o
plajă, sau să fac cite o plimbare
de pensionar cu paharul la izvorul
de apă minerală. Unii nu înțeleg.
Să stea însă și ei, numai o firă,
singuri pe plaur, rupți de lume...
Ce chef or să capete să vadă oa-
menii, munșii, țara. E greu de în-
țeles?

— Nu. Dar stai puțin. Te văd aici
pe o plajă. Parec ai născut ea.
— Și-ți ară, descoperit de mine în
timp ce vorbeai. Un alt grupaj de
fotografi. Iată-mi gaza, bronzău,
sculpturală — corp atletic, zvelt,
înălțându o față cu părul negru,
redărat pe umeri ca o țufă de mure;
amindoi vizitatori, pe un continent
unui peisaj țanar.

— Asta-i altă poveste.
— Pauză lungă.
— Și unde ți-i J. J.-ul? Il transporți
pe vas?
— Da? de unde! Ce să fac cu el
aici? Nisip, mizeria. Să într-un gar-
raj la Tulcea.

Sorbim, gânditori, din Drăgășani.
Pe masa acoperită cu pinză abas-
tră de doc se află răsfrânte caiete
și volume. Pe etichete: Vasile Sîl-
dea, biolog. Dicționar de franceză
și engleză.

— Mă pregătesc pentru aspirantu-
ră. Vreau să dau din biochimie. Ra-
mura de știință.

— Ai timp?
— Măsur. Aceeași întrebare mi-a
pus-o un fost coleg de facultate. Zi-
cea că n-are cînd să mai studieze:
„Măi, avem 28 de ani, viața fugă,
nu ne mai înțelegem cu tineretea. Pa-
și pusi! Tă, acolo în deltă, îți dă
mîna. Că tot n-ai ce face. Dar Clu-
jul, înțelegi tu, măi bălăfulă”, e
Cluj”. Fusesem prietenul o dată. Mă
mustră: „Măi Văsi! — că așa îmi
zic mie cunoscuții — tu ești cam
superficial. N-ai să faci nimic în
viața asta”. Luă, acum, nu-ți scapă
un ceai. Să pe-o leasă. E servus.

— Poate că exagerezi puțin! Lu-
curtule...
— Exagerezi? „Și cum îți merge
acolo?” m-a întrebat. I-am explicat
la ce lucrez în prezent. String de
vece trei ani observații pentru o
lucrare despre parametrii creșterii
productivității stufului în regim a-
menajat. Asta e problema numărul
unui. Colegii, biolog ca și mine.
Deci pricepe... „Brașo, măi Văsi,
ai toate șansele să te la la Bucu-
rești”. Asta e tot ce-a priceput. Apoi
m-a întrebat de motocicletă — bună,
fi place, dar el o să-și ia un scuter
că e o mașină mai urbană. Serus,
serus. Și asta a fost tot.

— Se ridică neros în picioare. O
clipă rămîne în fața fotografii des-
pre care spusese: „altă poveste”.
— Medicinistă. Ne-am cunoscut la
București. S-ar zice că ne-am îndră-
gostit unul de celălalt. Eu ț-am gră-
tat de la bun început situația mea;
cum trăiesc, ce gânduri am. „Delta
e un vis. N-am văzut-o decît la ci-
nema, dar sint strădănit. Abia aștept
să mi-o descoperețu”. Cînd ești în-
drăgostit, cuvintele cele mai mari
sînd firesc. A venit în vacanța de

de copiat. Biologul cotrobîște și
scoate la iveală un maldăr de foto-
grafii.

— Marok mea. Aici am dat în pa-
tima asta. Ar fi și păcat cînd ai pei-
sajul deltei. — Ce spuneați de pei-
sajul deltei? — Iși face sista! L-am
pîndit două cazuri. Ar fi lesit mai
bine cu teleobiectiv. Dancoșe e
cherhanava de la Sfințu... Nu, nu
vă uitați: pata neagră vrea să fie
un rădărit, dar am ratat contre-
jour-ul.

— În acum în mină o imagine mis-
terioasă, ceșca ca o horboi sau su-
prafajă unui mineral fotografată la
microscop. În genul fotografiilor-
picturale, pe care revistele ilustrate
le publică în rubrica de curiozități.

— Nu ghicești, zău.
— E o imagine pentru specialiști.
Am luat-o din elicopter. O porțiune
dintr-un maldăr stufcol. Cineva cu
ochiul format poate să deosebească
zona de stuf de cea a papurii —
sata aici, unde conștururile se de-
lusec mai apăsat.

— Și tîndrul biolog îmi relevă, ceea
ce n-ai fi bănuit. Culoarea practică
a unor astfel de fotografii. Se fac
în fiecare an depistări ale zonelor
stufcolice, în vederea recoltării. Săp-
tămîna, luni, delia e străbătută cu
lustră și piciorul de către specia-
liști. Operație angoasă. Hăjișul
limiteză mult timpul de observa-
ție, privirea de ansamblu. Pe cînd
fotografierea din elicopter deschide
dintr-odată priveliștea a zeci și sute
de hectare. Zonle, fixate pe pei-
culă, apar ca în palmă. Din aparent
uniforme arăbescuri, biologul des-
lușește cu finețe granițele dintre stuf
și restul vegetației. L-a inspirat pe
Șoldea faptul că în unele țări se
practică în acest fel depistările fo-
restiere. Unii îl consideră cam fan-
tazist... E preocupat de perfecțio-
narea mijloacelor de investigație. Iată,
stă în fața microfilmă bazate pe emi-
narea și tranzistorii. În vizor, spune
Șoldea, ele ne-ar putea scuti de
lungi și migloase observații „ma-
nuale” la fața locului. Pătrundem de

zărăa omenească de pe marginea
ostrovului ocupă o fîșie îngustă de
pămînt, limbă nisipoasă, repede în-
ghîțită de pădurea fumurie de stuf.
Chiar din spațiile clădirilor începe
mîștinăoasa moșie, tîrîmul experien-
țelor de pe cele vreo 800 de hectare.
Iar Dunărea pare marea pătată a
acestui tablou. E veche mare, însă
tabloul...
— „Noapte bună” gazetă.

După clipele petrecute „în elicopter”
sint dorința de a răpedeni pașton și
o pomere țană prin ostrovul ador-
nit. Măcar că pînă la urmă și race, nu
i-a trecut beția. Dacă vă place som-
nului marelui fluviu, urmați-mă. Dacă
vă place calmul nocturn al micilor
cartiere așteptînd să fie trezite de
mîrosul matinal de pine caldă de la
brutăria din col, urmați-mă. De
asemeni, dacă vă place să hoinăriți
pe marile bucurii, după ora uită-
mului spectacol, cînd fiecare pas
și-l auzi distinct țar fiecare bec de
neon capătă personalitatea unei vo-
ce. Vă previn, fiindcă Măliucul nu
mai este ostrovul virgin pe care va
fi călcat cîndva un Robinson Crusoe.
(Asemeni legendarului cititor al Bucu-
reștilor, cioban zice-se a fost și un
oarecare Măliuc, Robinsonada lui, se-
zoniera, n-a lăsat însă nici o urmă,
în afara celei toponimice).

Faleză ca la Tulcea și Galați;
coridor de lumini fluorescente. Niște
blocuri, dintre care unul hotel, altul

**fotografia:
dan grigorescu**

avînd prevăzut la parter spațiul pen-
tru o vitătoare braserie, se alinază
(da, și aici există plan de sistemati-
zare) în rînd cu primele construcții,
de prin cincizeci și ceva... Ele, cele
mai vechi, poartă cuiva de stuf.
Nu lipsește cinematograful. Insula
are și oficiu telefonic; singurele ca-
bine din țară izolate cu... stuf. O
„Alimentară” care ar putea fi mai
bine alimentată de către organizația

de stuf. Raza fluorescentă din apropie-
re luminează, zugrăvite pe gîrduleț,
cîteva cunoscută profiluri: Tîndă-
rică, un ursuleț, „Finochio”. Cea
mai neașteptată descoperire a accei-
teii nopți. Inchipuiți-vă: cit vezi cu
ochii, nisip; Măliucul tot înseamnă
nisip; întreg ostrovul e, în felul
său, un solariu. Dar cîndva i-a trecut
totuși prin mînte gîngășa idee de
a le lua copiii un loc de joacă
anume, să aibă ei nisipul lor, cu
scocii numai ale lor, solariul lor...
ce la oraș. Nu, Ca în deltă. Vedeti,
rama e veche, dar tabloul...
— Cam așa arată o plimbare noc-
turnă pe o insulă despre care, pînd
de curand, nu se știa mai mult decît
că a fost pare-se cîndva călădă de
un Robinson Crusoe, nișteșu cioban.

Dimineașă insularilor nu se des-
bește de a noastră, a celor din
„marele uscat”. — Și la mla 24
se țalește la ordă fîră condica de
prezență. Insularii sint acțișii însă
de emoția așteptării prin stații a
tranzitului întîrziat și nici nu pî-
tesc, cu nasturi, imposibilități de aglo-
merajia din autobuz. Cîne se pînge
acți și stă departe de locuință, abia
dădă are de făcut cîteva sute de pași
pînă la locul de muncă. Toate din-
măturile duc către capătul de apus al
fîrului, unde se înalță cea mai
imponătoare construcție de pe ostrov.
Placa pîșnie de sticlă de la intrare
înșințează: Stațiunea experimentală
stufcolă Delta Dunării. Inițialele
S.E.S.D.D. sint înscrise și pe colacii
de salțare de la bordul vaselor ce
sustinut examene pe acest ostrov.

Ministere, institute de proiectări,
uzine și-au trimis delegații și proto-
tipuri. Cum tale? Cum leagă?
Se afundă în plaur? Căldă prea grea?
De fiecare dată probe, experimente.
Apoi, pe ostrov, sau în cine știe ce
uzină metalurgică, săpătămîni și luni
de noi apătați, noi proiecte, noi per-
fecționări. Dacă ați fost vreo dată la
Muzeul Căilor Ferate și ați reținut,
în imagini, evoluția de la prima ma-
șină cu aburi la locomotiva din zilele
noastre — vă puteți oarecum imagina
ceea ce s-a urmărit, cu talent, inven-
ționate și străluciri, ani de zile, la
mila 24.

— Inti și-au făcut apariția „masto-
donții”, cum numesc insularii acele
construcții mecanoce care atîngeau
lungimi de 9 metri! Terenurile șă-
vălețnice, mîștinăoase, s-au dovedit
accesibile doar manevrelor cavale-
riei ușoare. Sputnikul de la mila 24
lampă de gaz, la a cărei fîlcărie
aveau să vegheze pînd țîrzu asupra
fișelor de observa-
ție biologice.

— În-
mănușiau ceva
din temeritatea,
ambia și amen-
rosul tuturor pio-
nerilor științii.
Seara, adunați cu
toții la o cană de
ceai fierbinte pe
bază de apă de
Dunăre, visau labo-
ratoarele de mine.
Pe cele de astăzi.
De necrezut cît
de puține lucruri
se stuseră, pînd
atunci, despre via-
ța stufului: Phrag-
mites communis.
Communis... plan-
tă anonimă. Cer-
cetătorii nu-i fă-
cuseră mai străru-
tor curse decît pă-
dășii sau rogozuri-
lui, chinilor sau
ferigii. Ba chiar
decorația ferigii,
cochetind prin flo-
rdrii cu garoafele,
s-a bucurat tot-
deună de o anu-
me notorietate. Pe
cînd stuful... De
necrezut, dacă ne
gîndim că somptu-
oasă lui străru-
oasă cuprîndea peste un
sfert de milion de
hectare, oferind
Dunărei privilegiul
de a-și încheia că-
lătoria de-a lung-
ul unui masiv
stufcol fără seamă
pe glob. Iată-l

petatele încălțări ale agregatorilor de re-
coltare asupra terenurilor stufcolice?
Care este nivelul optim de apă pentru
creșterea stufului? Se poate vorbi
despre o agrotehnică a stufului? Dacă
da, care sint îngrășămintele cele mai
potrivite? Cum se comportă, în con-
dițiile deltei, „lucrările de artă” —
ecuze, stăvîlire, etc? Se poate sti-
vuia stuful în plaur? Citi de rapid se
exercită atacul organismelor sapro-
fite în depozitele inundabile? Tot
atînea subiecte de meditație pentru
zilele și nopțile insularilor. Iar fie-
care dintre întrebări este ecoul di-
rect al corinșilor marii exploatari
industriale stufcolice.

— Acesta fiind Măliucul: sputnikul de
la mila 24. Bipl Bipl! Plasați pe or-
bita îndrăznească a industriei stufului,
S.E.S.D.D. semnălează...

Istoria acestor semnalizări relevă
traiectoria, nu lăpășă de vîntozități,
de pragmatism, a unui venișăușii pro-
ces de cunoaștere. Măi, experimente,
de la laborator la laborator, unde
decontămîri survin lent. De-a dreptul
spectaculoasă însă în minca atelierului
de prototipuri. O adăbrată uzină,
Mașinile de așchiat metalul, ușițele,
vădese o înzestrare modernă. Spa-
țioasă, înaltă, hala îmi amintese prin
contrast de întînu atelier improvizat
la Măliuc într-un fel de șopron care
aducea cu potocodăritele țîrșești.
Hala e de-o „generație” cu lumina
fluorescentă de un-a lungul anilor,
cele mai ciudate și mai surprîn-
zătoare mașini de recoltă stufului au
sustinut examene pe acest ostrov.

— Capitala stufului: Măliuc.
Călătoria, pe dinăuntru mai ales,
are aerul unei călătorii. Cunoașterea
de masă plastică par fișit de sugăvîit
absorbind zgomotele. Ușile, lăcuite
în alb, Parcă ar trebui să miroasă
pe-aici a spirt medicinal... Ferestrele
cuprînd cu lăcomie în cadrul lor frî-
turile de peisaje dunărene. Mobilierul
e supus unei linii moderne, fânșia
laboratoarelor scilpește, zădă de lec-
tură par a-i lipsi, în plan amena-
tal, doar planșele exotice. De pușină
vreme i s-au deschis stufului portile
acestei clinici. Cu vreo zece ani în
urmă, primă cercetători, debarații pe
această limbă de
nisip, aduceau în
țanșca lor un mă-
nușă de epurabe
din Averea lor cea
mai de preț era
un microscop și o
lampă de gaz, la
a cărei fîlcărie
aveau să vegheze
pînd țîrzu asupra
fișelor de observa-
ție biologice.

— În-
mănușiau ceva
din temeritatea,
ambia și amen-
rosul tuturor pio-
nerilor științii.
Seara, adunați cu
toții la o cană de
ceai fierbinte pe
bază de apă de
Dunăre, visau labo-
ratoarele de mine.
Pe cele de astăzi.
De necrezut cît
de puține lucruri
se stuseră, pînd
atunci, despre via-
ța stufului: Phrag-
mites communis.
Communis... plan-
tă anonimă. Cer-
cetătorii nu-i fă-
cuseră mai străru-
tor curse decît pă-
dășii sau rogozuri-
lui, chinilor sau
ferigii. Ba chiar
decorația ferigii,
cochetind prin flo-
rdrii cu garoafele,
s-a bucurat tot-
deună de o anu-
me notorietate. Pe
cînd stuful... De
necrezut, dacă ne
gîndim că somptu-
oasă lui străru-
oasă cuprîndea peste un
sfert de milion de
hectare, oferind
Dunărei privilegiul
de a-și încheia că-
lătoria de-a lung-
ul unui masiv
stufcol fără seamă
pe glob. Iată-l

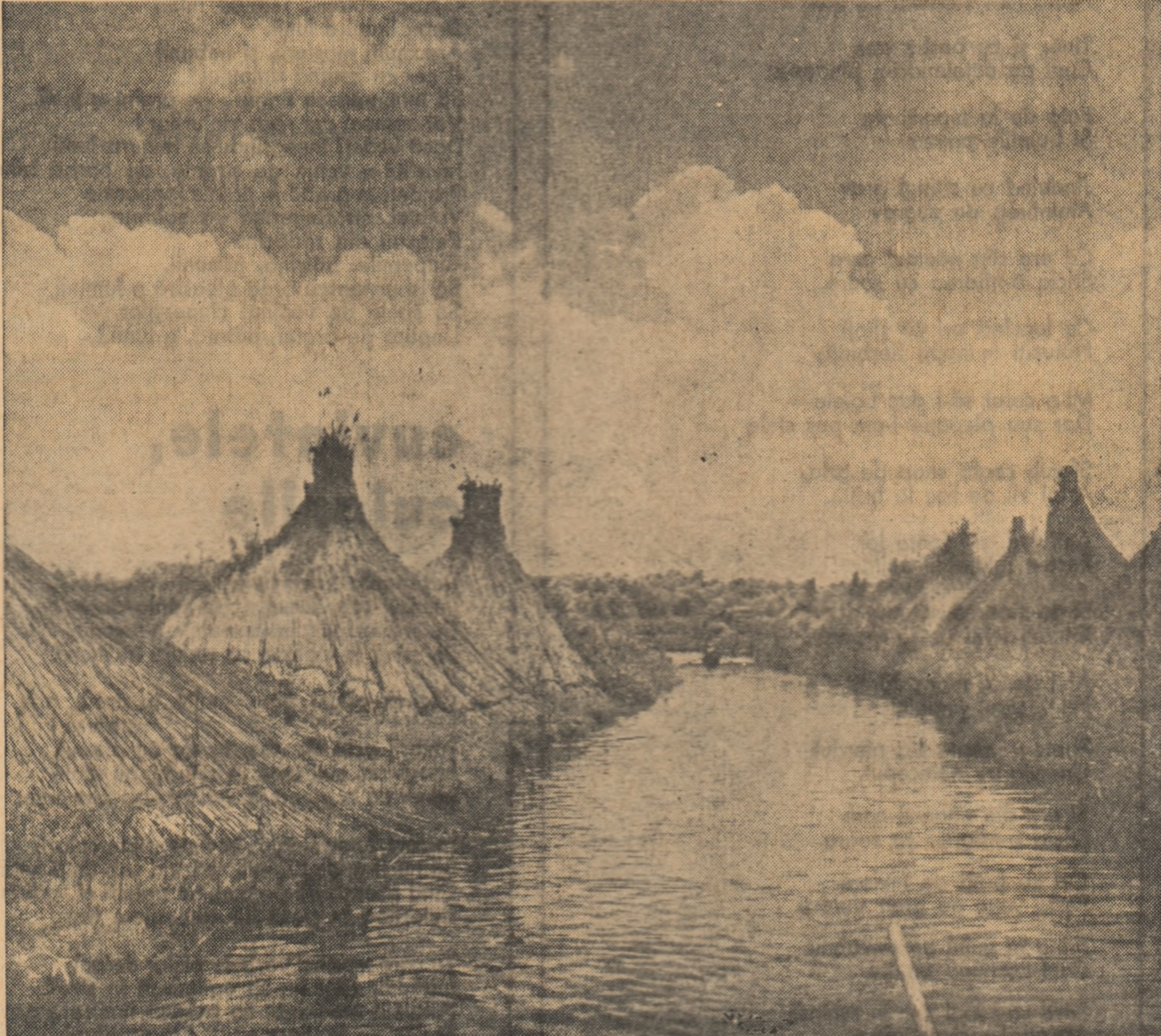
mă înviță la el acasă: să
vadă cum locuiește un
insular.

Dinspre fluviu dau
buluc, alcoolizate parcă,
rafișe de vînt iuș și
rech, învîrtețind, nisipurile. Fără
voie, măcinăm între masele zahăr
din scoici. Nu mi-ar mai rămîne de-
cît să mă retrag în singurătatea ca-
merei de caserpi. Să ascult șuierul
apăsător al vîntoarei de afară, lo-
vind ritmic timponele străvezii ale
geamurilor. Și? Somnul care vine
grea după o zi întreagă de desco-
periri într-un peisaj ce nu se des-
copără niciodată pe de-a-ntregul.
Somnul acela care se refuză... Insu-
larul, cu o politețe ardelenască, stă-
ruie; fără a mai fi nevoie. Căic pe
urmele lui, Nimerim din cînd în
cînd în bătoace de lumină, scurse
printre blocuri, de la dreptunghiur-
le gîburi ale ferestrelor îndrătat
cărora se mai veghează încă. Am
sentimentul pasagerului pe care o
invitație neașteptată l-a scutit de
spectrul unei nopți mahmure dintr-o
sală de așteptare; pe cînd insofi-
rul meu simte nevoia ciudată să se
mai și suze pentru deranjul odăii
sale de buclac.

Imparte un apartament de două
camere cu un coleg inginer. Calori-
ferul se întîmpină cu amabilități
de gazdă. Se țîrșind beculișul verde
și din celerul sonor al magnetofo-
nului încep să se toacă melodii.
Șoldea mă părăsește pentru o clipă.
Il aud, atături, cum spală niște pa-
hare. Nu fac descrieri gratuite de
interior. Ați reținut doar că ne a-

reportaj
de
victor vîntu

NOAPTE ȘI ZI LA MILA 24

vară. Aici, în fotografie, sintem pe
grindul Caraorman. Am o mînd cam
pierdută, nu? Apoi mi-a scris. Cite-
va peisaje din deltă creonate cu
multă sensibilitate. Iar în post-scrip-
tu o întrebare: cît mai am de
gînd să stau izolat?
— O altă viață căsătorie?
— Idem am crezut și eu. Cînd
am reazău-t, la București, mi-a dat
a înțelegere că nu toți oamenii sînt
eroi și că viitorul trebuie privit cu
seriozitate. Dar că ne vom putea
petrece concediile în deltă...
— Scuză-mă, o mai iubesc?
— Nu mai vedem din cînd în
cînd. Dacă o mai iubesc? Numai
în unele romane totul se ro-
tunjeste și viața parcă se încheie. Dar
de ce nu mai servii? Adevărat, vi-
nul putea fi mai rece. Mi-a fost
însă frică să nu înghese.
— Deschide ușa dulapurii. Zăresc
sticlute, rolfilme, pachete cu hirtie

zeci și sute de ori în masiv ca să
înregistram diversi coeficienți ai
dezvoltării stufului: variația umidi-
tății, a temperaturii, schimbările de
gaze dintre plantă și mediu, inten-
ționate fotosintezei. Or, toate datele
acestea ni le vor furniza automat
stațiile de microclimat — acești
„ochi” ai noștri urmăritind neobștiți,
și și noaptea, misterele biologice.
Tranzistorii pîniș sub cubul pei-
canului, neadumeacă de mistere.
Fantazist? Cînd savanții au ajuns
să „prepara” viața într-o epurabilă?
— Se gîndește în deltă, se vîșează...
— Mă am o fotografie făcută tot
din elicopter.
— Altă săradă?
— E o panoramă. De la cîteva seci
de metri înălțime, Măliucul apare
ca o machetă. Șoldea îmi arată cu
virful unghiilor blocul unde ne aflăm
noi acum, ba chiar și fereastră în-
drătatul căreia ștăm de vorbă. Ape-

comercială din Tulcea, cam negli-
jență față de acest satelit al ei de
pe ostrov. Trece și pe lingă bufet.
Ultimii mușteri, doi marinari so-
șiți cu o pălupă întîrziată, se des-
lîpesc anevoie de țelghă. Gran, bu-
fetiurul le repetă sloganul universal:
„Ora închidării, vă rog”. Meseta,
dău-trei, cu cele cîteva taburete
răsturnate cu piciorule în sus, par
spîndri de arici. Ridice privirile spre
balcoane. În locul șirurilor de ardei
iuli agățate gospodărește pe frîn-
ghie, ca alure, tîdă aici șiruri de
pești sărați tari ca țanpa. Specific...
— Legîndu-se în parime, își dorm
somnul cu căpătîșul ligăd debara-
der, pe ceorsful de smolă al Du-
nării, un remorcher, o gabardate-
lier, vreo trei șalupe (dacă le-am
numărat bine). Iar asta ce-o mai fi?
— În plan „centru”, un leagăn, două
bărcuțe ca la moși — univers în-
fanșit, împrejmuit de o gîrduleț de

astăzi ocupîndu-și, în sfîrșit, locul de
drept în ierarhia bogățiilor naturale
valorificate de socialism. În lumea
plăntelor, popularitatea sa, în creș-
tere, îl apropie de priu și pomuș,
cu care împarte și cinștea de a fi
studiat nu așa, oricum, ci în cadrul
unor stațiuni experimentale specia-
lizate. Se ocupă de el, aici, în labo-
ratoarele pe care le vizitez, peste o
sută de ingineri, tehnicieni și cerce-
tători — biologi, chimiști, hidrologi,
geologi. Cînd primii dintre ei au pus
piciorul pe ostrovul Măliuc, bibliogra-
fia stufului era zestre de față săradă.
De țar împrejur — maldăr de stuf
nemărgînit: de țur împrejur — hăji-
șul de întrebări, nemărgînit. Și oa-
menii pe care-i tulbur de lingă epu-
rete și microscopie, îmi oferă, din-
tre zeci și sute, cîteva mostre de in-
terebări: cum se dezvoltă stuful în
regim amenajat și în regim liber (de
inundații)? Ce înțluență exercită re-

— Am schimbăți grîul pe stuf.
— Și a fost grea acomodarea cu
insula?
— Păi n-am spus? Ca din agricultu-
ră în stufcultură — și suride.
— Greu? Greu a fost pentru copii.
Are două fetișe de vîrstă școlară.
Se gîndea, venind la Măliuc, unde
or să învețe ele. Ca și ceilalți copii
ai insularilor, Maria și Lăbușa tre-
bitau s-o pomească zilnic peste apă,
la școala din Vulturul (comună cu-
noscută odinioară sub tragical nume
Valdeel). Mergeau cu bărcile. Era
însă greu, mai ales iarna, cînd năv-
leau slouirile pe Dunăre, în turme
sălbătece. Copiii erau duși cu țalupa
eau cu remorcherul. Oricum... Să-
și ghi copii, de două ori pe zi, tra-
versînd fluviul! Dar de cîteva luni
și ei are și Măliucul școala lui. E
bine.
— Pavel Turlică nu e un inventator.
N-a brevetat pînd astăzi, pe numele
lui nici un tip de recoltor, nici un
agregat. Dar toate cite au trecut prin
„arsenalul” de pe ostrov, au făcut
atîngere cu înțelegința sa practică.
„Parcă așa ar fi mai bine”. Și achia
proiectanșul, de anatomie metalur-
gică, înregistra ideea. Adeeori ano-
nimă, ideea lui Turlică se înregi-
menta, cu grad de oștă, în bălălia
dintre metal și stuf, dintre metal și
mocră. N-au lipsit nici strădăniile
neimplinite. Dar ei avea o singură
dețidă: să nu dai vamă descura-
jării, înșefii. Mecanicul Turlică e
unul dintre cei mai vecchi comuniști
de insulă. Iar el s-au priceput să
creze — din două înșurși: stă-
rușnia și îndrăzneală — o forță lăun-
trică de propulște a sputnikului lor.
— Neîntrerupt, noaptea și zi, la
mila 24.

SZEMLER FERENC

echinox

Răsuflă-adînc jînutul. De departe
aud prin noaptea viuetul lui greu
de parc-ar sfîrși prelung. Plămîni
inc-afîpiți, pică răsuflînd
încet și ritmic dreptul cald al gliei.
Jînutul scoate-adulmecînd pe nări
un molcom abur care năvălește
înforind coroana brazilor.
Golășe crengi de fagi se-ndoaie acum;
le-nmoaie subsovirile zăpada
ce se prelinge ca o nădușală
pe șolduri; toate foalele de iarnă
și-ar lepăda natura sub răsufluri
ce peste cîmpuri flutură călduț,
răstogit în valuri peste case
cu lungile antene printre hornuri,

pelicanul

Un remorcher! Cum duduie motorul!
Se-nalță pelicanul de pe grind,
Cu aripile mari el își ia zborul,
Iar fulgii-n soare parcă se aprind,
Plutînd. Pieri — ba nu — căci uțite-l, vine —

O pasăre din basm — ba piere iar...
Și visul de pe cer mă în cu sine —
Il caut ne-necat — dar în zadar...

Nu către pui zbură, ci-n căutare
De drum de apă, liber și pustiu,
Drum larg și vîrednic de o vîntoare
De pești, cum pelicanii știu.
Cumplitul cioc cu traista gîuzii moale,
Întins, pîndea un loc de ascunzîș.
În urma lui, mașina pe canale
Venea tîind cărări prin stufăriș.

Cu spaime se uita, de pe o dună,
Cum dau năvală-n deltă vase noi,
Cum tale stuf și în snopi l-adună
Combinate flămînde-n mers greoi;
Sălbăticia scade în tot locul,
Dezvăluind pămîntul cucerit...
Dar unde-i pelicanul? Unde-i ciocul?
În stufăriș deodată a pierit?

Sau a zburat, ca o închipuire?
Unde a stat bătrînul pelican

Doar clăi de stuf acum prînd să se-nșire.
Și-n păpîruș păduros mai am
Acuma se înalță o uzină,
Iar stuful doar pe om îl va sluji.
Mă uit pe ape, în zări: N-o să mai vînd
de-acum vreun pelican... E bine, și?

perspectivă

Eu sint de-aci, din orașel,
Și-acum mă rălăcesc în el.
Visam pe străzi, îndrăgostit,
Dar ele nu-s de răgăsit.
Din crîng au smuls copacii cu tractoare
Și-n locu-i — pieșe, străzi cu largi protoare.
Suspînu trist și mut
În noaptea-a dispărut.

Oriunde ochii fiți arunci
E altceva decît atunci.
Berbeci electrici prăvălesc
Tot mușgaiul bătrînesc.

Erau ruine sure în tot locul,
La catul zece-acum ajunge blocul,
Cu creștel în nori,
Vis împlinit în zori.

Da, perspectiva unui vis
Ce orizontul l-a deschis.
Alungă vechiul, ștrîm și slut —
Pieri — neant, urît trecut!
Prezentul largul spațiu și-l întinde,
Încît privirea nu-l poate cuprinde;
Dar mîntea ne-a zărit
Finitul infinit!

Cînd perspectiva o mășor,
Nu-s în trecut, ci-n viitor!
Dobor copaci și munși dărim,
Să cuceresc un nou țîrim,
Ca tot ce-a fost durere și se steargă
În perspectiva țării, tot mai largă,
A zărilor mai vii
Cu limpezi bucurii!

În romînește de VERONICA PORUMBACU

DE VORBĂ CU SCRITORUL AL. I. ȘTEFĂNESCU

Descoperirea

cartea la care lucrez
„al cincilea anotimp”

— Se pare că acțiunea romanului se petrece în jurul lui 23 August 1944?
— Mai precis, între aprilie 1944 și martie 1945, dacă exceptăm epilogul, care înaintază până în 1948. Deci, actual revoluționar de la 23 August 1944 se plasează chiar în centrul romanului. Desigur, nu e un roman istoric și nici chiar o frescă socială, deși cei trei eroi principali sînt un muncitor, un intelectual și un capitalist. Momentul istoric nu e înfățișat în toată complexitatea lui reală, ci doar în măsura în care destinația personajelor interesează cu ei.
— Totuși alegerea epocii n-a fost întâmplătoare.
— Nu. Eu cred că 23 August nu-i numai o dată fundamentală în istoria țării, fiecare cîntecînd cîntîc al patriei noastre, ci și de cît vîrstnic, are un astfel de moment-cheie al propriei conștiințe, care nu coincide bineînțeles întotdeauna cu cel calendaristic. Unii s-au avut cu mult înainte, alții cu mult după. De aceea, reluînd o idee mai veche, mi se pare imposibil să în opera vreunui scriitor de azi, să absoarbă toată această semnă, cu adevărat inepuizabilă. Cel care încă n-a scris cartea lor despre 23 August, o vor scrie, sub o formă sau alta, în timpul vieții sau altele.
— Dar fiecare trebuie să aducă un aspect nou, o viziune personală.
— Aceasta e fără îndoială o condiție a artei. În ea mă priveștii, am încercat să aduc unele date noi, mai ales în problema aderării intelectualei la comunism. Fragmentul de față înfățișează momentul istoric al unei astfel de aderări: contactul cu carea marxista. În roman, aderarea se face teoretică, e urmări de una politică și apoi de cea etică, a practicii de fiecare zi.
— Toată cartea este scrisă în modul acesta, de dezbatere teoretică. Ce în spunea asta?
— Nu. Romanul, care a scris mai înainte decît să fi vrut, deși lucrea la el din 1934, imbină toate procedurile clasice ale descrierii, analizei psihologice, etc. iar epilogul are o structură saltată cu scene deosebit de rezumate cărți.
— Proiecte?
— Am predat Teatrului Național „J. L. Carrigale” prima versiune a unei mai puse, joc de doi „divertimenti dramatici în sase dialoguri”, în care patru personaje dezbat problema viziunii noi a dramei și cântărilor, într-un spirit, sper, nou. Ca pregătire la un nou roman, lucrez acum un volum de povestiri.

mai spus că eu nu pot să-l urăsc „de plano”, că tîne. Și-l foarte bine că, în acest domeniu, ideile noastre nu pot fi aceleași. Și pe urmă, ce-ți pasă pe? Dacă-și deveni comunist, nu m-ai mai iubi?
— Ești un gest de oroare.
— Nici nu vreau să mă gîndesc la așa ceva. Ar fi o catastrofă!
— De ce să fie o catastrofă? Ce-are filozofia și cu dragostea?
— Și o îmbrățișă.

— La plecare, ca-l privi lung și deschise gura ca pentru a spune ceva, apoi se retruși, cu o scripe înunțecată în ochi. Seara, el începu să citească *Viata lui Lenin*. Iși ispita mai mult decît *Manifestul comunist*, închipindu-și că e un fel de biografie romantică, așa cum scrisese Emil Ludwig despre Napoleon sau, la alt nivel, Romain Rolland despre Beethoven. Știindu-l sobru, științific, fără podoabe îl surprinse de la început. Sensibil la expresie, încă din primele pagini cartea îl înunță cu un val de gravitate care-l făcea bine. Total era foarte departe de stilul senzual-anecdotic, de multe ori vulgar, al biografiilor romantice. Aici se povestea și așa era un cuvînt impropriu, gîndul Justin, mai degrabă se relatea, se expunea, se filma chiar în un mod documentar, științific, dar păruși de o neamăginită dragoste pentru om și pentru oameni, fulgerul neîntrerupt al unei vieți sculptoare și rectilini, un fulger fără vreo linie trîntă, meruși din orășel Simbirsk și pierduși undeva, în imensitatea universului, luminînd în existența lui fulgurantă nu numai un popor ci întreaga omenire și nu numai pentru o secundă ci, asemenea fenomenelor cosmice, pentru o clipă de mil de ani. Aceasta fu imaginea pe care lectura cărții o făcuși în sensibilitatea, în primul rînd poetică, a tînarului profesor. Dar în afară de această reprezentare metaforică, izbucniră cu o violență nebună, o mie de alte probleme teoretice și chiar, lucru surprinzător, practice.

— Ca mulți alți intelectuali din epoca antebelică, pe care-i scribea spectacolul „ordinii” burghize, dar neavînd forța sau curajul de a lupta față, practic, pentru răsturnarea ei, căutau diferite justificări ale lașei lor abdicări, Justin Rădulescu își făcuși, cu mijloacele și la nivelul lui, o teorie similară, destinată pe de o parte să motiveze absența lui din viața practică, social-politică, pe de alta să-l înalte în proprii săi ochi dîndu-i o rațiune de existență. Un timp crezuse în „La trahison des clercs” a lui Julien Benda, în faptul că filozofii, savanții, artiștii „își trădează” memoria lor pe lingă omenele care se amestecă în luptele social-politice, deoarece „leur royaume n'est pas de ce monde”, împărăția lor nu este pe lumea aceasta. Mai tîrziu, deoarece misticismul îi repugna sau oricare din formele lui vizibile, și denumirea de „clerc” îi apărea ca avînd o vagă rădăcină bisericăsească, se agităse de ideea conflictului ireconciliabil și inerent dintre intelect și acțiune, pe care-l găisise formulat de André Gide, într-o carte despre Dostoievski. Studiul filozofiei, așa cum îl practicasă la universitate, pregătise de mult în mîntea lui Justin ideea că acțiunea era ceva practic, deci inferior și gregar. Principiul era teoria, spiritul, construcția spirituală. Intelectul nu putea acționa decît după o analiză exhaustivă a situației respective și fiindcă rezolvarea logică a problemelor vieții era atât de complicată, imposibilă chiar, dat fiind agnosticismul final la care ajungeau mai toate filozofii la modă, între intelect și acțiune intervenea un hiat de nelîmplinit. Deci, oamenii de acțiune nu pot fi intelectuali, zicea Justin, întorcîndu-i propoziția lui Benda, și găsînd astfel o scuză teoretică pentru abdicările sale, pe care le mai numea și abuzive. Problemele sociale sînt rezolvate de oamenii politici, cele ale civilizației de tehnicieni, de oameni de știință. Problemele sufletești cad în sarcina poporului, a misticilor. Dar ce probleme aveau de rezolvat intelectul, intelectualii? Problemele filozofice, adică cele a căror soluționare nu împiedică într-unuși nimic cursura obișnuită a vieții de toate zilele.

— Pe această bază, Justin își îngăduși la un moment dat să nu se mai intereseze de problemele mărunte, practice, ale existenței: adică să nu mai citească ziarul, să nu-l prea puse ce îmbracă și ce mîntăncă, nu numai el, dar și cei din jur. Acestea erau lucruri meschine. Filozofii, isus, „poezii absintului” sau brahmanii, ignorau aceste mărunțisuri cotidiene și, deși le suprîmău, el își rezolva existența, „se realizează”. Pentru intelectual decît, nu soluționarea practică era problema, nu acțiunea, ci dezbateră teoretică, deliciul analizei și al abstracției.

— Nu-i de mirare că printre altele, Justin Rădulescu profesa un dispreț general pentru oamenii politici ai vremii. Leon Blum nu scria „despre mariaj” și Churchill „despre viațoare”. Daladier era un băcan fricos. Hitler un condotier bestial. Neville Chamberlain „omul cu umbrela”, iar Mussolini ținea discursuri găunoase. Cît privește pe oamenii politici din România, diverși Maniu, Brătianu, Armand Călinescu, îi considera ca pe niște bogătași speriați, un fel de Stelian Popescu dezgustători. Neamul lui Bălcescu și Kogălniceanu, pe care-i recunoștea a fi fost și gînditori, oameni de știință, înțărcașă după părerea lui. Avastările politice ale istoricului lorgă sau ale poetului Goga nu erau decît un totuși descurajatoare, reducîndu-se la „eu nu sînt eu” sau, și mai rău, la rasismul cel mai sălbatic. Disprețul lui pentru politicienii vremii ținea mai ales de o viziune estetizantă: îi apăreau doar ca niște paiațe și nu identifica decît foarte vag și parțial, latura lor primejdioasă, de clasă.

— Vladimir Ilici Ulianov, Lenin, nu era doar un om politic, constatase cu bucurie Justin. Lenin era un mare intelectual, un savant-filozof, un geniu al omenirii. Vasăzică nu era vorba de un simplu „om politic”, din speța atît de urfă de el, ci de un revoluționar neobosit, de un istoric strălucit, de un economist genial, de un filozof de primă linie, de un adevărat erou al cunoașterii. „Cunoașterea omenească nu poate avea nici un hotar”, spunea Lenin, iar Justin se

ralia cu entuziasm, eliberare și chiar devotament la această poziție, care înalte condiția umană, dîndu-i finalitate și consistență. „Fără teorie revoluționară nu poate să existe nici o mișcare revoluționară”, citea el mai departe și pieptul lui de „intelectual” se umfla de mîndrie. Da. Trebuie teorie, știință. Revoluția nu se poate face decît științific. Ea nu trebuie lăsată pe mîinile oricui. Ea nu poate proceda anarhic, arbitrar, spontan și amorf. Revoluția nu se face așa „ca să fie revoluție”. Ea are loc atunci cînd trebuie, cînd e obiectiv posibilă și necesară, ea este organizată și determinată științific. O astfel de revoluție nu avea nimic comun cu ceea ce se numea de către anticomuniști „dezafășurare instinctelor primare, bestiale, ale poporului de jos, incult, incapabil să deosebească esențialul de accidental, neavînd mai departe de vîrf nasului, de burță sau de sex”. Amintindu-și aceste liul-motive ale propagandei anticomuniste și altele, pe care uneori le crezuse de neînvinși, Justin era cuprîns de un val de rușine intelectuală. Da. Adevărul era cu totul altfel.

— Și bucuria largă, sistematică, a descoperirii treptate a adevărului adevărat, pur și simplu, în accepția originară a acestei expresii, alterna cu conștiința propriilor lașități, greșeli, limitări și neputințe.

— De nenumărate ori, de pildă, citise și i se repetase și parcîndu-se deasupra uneltele articole care aveau citate din Marx și Engels, fusese ispitit și el să creadă că comuniștii, marxistii bolșevici, nu fac decît „să introducă cu silă, prin teorie fizică și morală, în viața omului de la mijlocul secolului al XX-lea, idei, poate valabile, dar pentru jumătatea secolului al XIX-lea”. Lenin însă, al cărui cult pentru Marx nu era ascuns, nu se sfîia să scrie negru pe alb: „Nu-i primim deloc teoria lui Marx ca pe ceva finit și intangibil” sau... „e necesară prelucrarea de sine stătătoare a teoriei lui Marx, cîci această teorie nu dă decît principii călăuzitoare generale, care se aplică în particular Angliei altfel decît Franței, Franței decît Germaniei, Germaniei decît Rusiei”, sau mai ales, formula lapidară „marxismul nu e o dogmă ci o călăuză în acțiune”. Din cuprînsul cărții, Justin înțelesă cum Lenin a dezvoltat marxismul adaptîndu-l epocii imperialismului, cu ce splendoridă îndrăzneală știuse el să rezolve probleme pe care Marx nu și le pusesse sau nici nu avusese măcar posibilitatea să le prevadă. Soluțiile leniniste fususeră strălucit confirmate de practică și nu numai de practica imediată, dar de aceasta de după douăzeci de ani, pe care, într-o măsură, Justin o trăise și o trăia, o putea verifica prin propria lui știință și conștiință.

— Vasăzică, se bucura Justin, comuniștii nu sînt dogmatici, nu sînt niște „misticii ai materiei”. În cartea asta, strălucă stîlul de mil de ani călăt al rațiunii umane și comuniștii n-o tin una și bună, indiferent de ceea ce se întîmplă. Doctrina lor evoluează neîncetat: „Cu fiecare descoperire materialismul trebuie să ia o nouă formă”, scrisese Engels și Justin nu putea decît să îmbrățișeze cu patimă această idee, ca un ins care în forul său interior crezuse, totuși, întotdeauna, în posibilitatea și necesitatea filozofică a progresului uman.

— Iată însă că „intelectualul” Lenin nu avea totdeauna cele mai bune cuvînte despre intelectuali. El scria uneori despre „...ura împotriva intelectualilor care se vîlcăresc” și se minia adînc: „Ce facem cu rînduirea intelectualilor?” din care se iveau, după 1905, „dovezi de trădare, renegare, lepădare josnică”. Disprețul lui Lenin biciuia... „disputele nestîrșite și plictisitoare ale intelectualilor”, „disputele niștii n-o tin una și bună, indiferent de ceea ce se întîmplă. Doctrina lor evoluează neîncetat: „Cu fiecare descoperire materialismul trebuie să ia o nouă formă”, scrisese Engels și Justin nu putea decît să îmbrățișeze cu patimă această idee, ca un ins care în forul său interior crezuse, totuși, întotdeauna, în posibilitatea și necesitatea filozofică a progresului uman.

— Va trebui, și pentru prima dată acest „va trebui” îi sună cu toată vigoarea lui imperativă, izvorită din necesitatea obiectivă a adevărului, va trebui, poate, să devină și el comunist, ca Mihai Beldie, dacă vrea să se realizeze.

— Comuniștii nu erau împotriva intelectualilor. El nu intenționă (așa cum zicea imbecilul locotenent Dumitrescu, dar Justin auzise asta de la alți inși mult mai inteligenți, decît Ipoerit) să ucidă pe toți aceia care n-aveau minile crîpate și bătoșite de muncile grele manuale. Cum era să fie Marx împotriva intelectualilor? Dar Lenin? Cum s-ar fi putut ca el, care în timpul războiului din 1914, scrisese „Caiea filozofice”, care scotea toate cămările științifice omenestii, care scrisese „Materialism și empiriocriticism” să fie contra intelectualilor? Era un non-sens, o imposibilitate! O balivernă! Doar nu citea el, Justin, că „ideologia socialistă la naștere din știință”, că se cerea meruși „îmbunătățirea traiului savanților” și că se proclama tot timpul necesitatea însușirii „culturii, a artei de a conduce”, că Lenin nu obosea să repete „Învățați, învățați, învățați”? Cînd înțînii formula lui Lenin, din jurul lui 1905, care cerea ca în partidul de tip nou să fie „opt muncitori și doi intelectuali”, în loc să se revolte, cum ar fi făcut altădată, intelectualul Justin Rădulescu oftă cu obidă și gîndi: „Da. Așa era. Revoluția nu se putea face de către intelectuali.

Ea trebuia făcută de muncitorii, care primeau alături de ei pe intelectuali, dar numai pe aceia care stăteau cu fermitate pe pozițiile proletariatului, „singura clasă revoluționară pînă la capăt”.

— Pe Justin îl încînta cu deosebire acest „... pînă la capăt!”, care suna ca o sentință inexorabilă. Își aminti versul lui Eminescu:

„Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă!”

— Pentru această operație de „zdrobire”, pumnul intelectualului era prea slab. recunoștea Justin. Aici trebuia bratul urias de fier, al proletariatului, ciocanul pneumatic al marii industrii moderne.

— După „Viata lui Lenin” care fu o revelație, Justin citi „Manifestul comunist” și alte câteva texte, destul de puține, care se găseau pe atunci la îndemînă în librării. Beldie îi ajută, împrumutîndu-i cărți, ascultîndu-i fericit entuziasmele și lămurîndu-i, atît cît putea, punctele pe care Justin le înțelegea greșit sau de loc. Dar profesorul nu mai era circotăș acum, ci doar avid, entuziasmat și umit.

— Una din umirile lui principale, pe care n-o dezvăluă lui Beldie decît tîrziu, fu tocmai neastîmpărită ușurînță cu care țînțea lui se lăsa convînsă de adevărurile de bază ale marxismului. Justin citise relativ mult înainte de perioada lui de „disipație pascaliană”: literatură, istorie, filozofie. Nu cunoscuse, decît rar, și atunci doar în artă, sentimentul de aderență și de admirație fără rezerve. În cărțile de istorie și mai ales de filozofie, niciodată. Spiritul lui critic, de care era foarte mîndru, deși uneori, în special în perioade de criză sceptico-nihiliste, îl blestema pentru caracterul său destructivist, găsia întotdeauna în blocul ce se pretindea compact și de marmură, crăpăturile ascunse, oricît de artistic camuflate. Știa, sau mai bine zice credea că știe, că există cărți peste care trebuie să treci încet și cu băgare de seamă, ca peste gheața, în aparență fermă, dar în fond subțire și înșelătoare, a unei miștinii. Credea că știe să identifice, cu cîrănașul de aur al criticii, care dintr-un stîlp al uriaș al domului era găunoș și vîdea astfel ușurința cu care, marele, arhitectonicul, completul sistem filozofic se putea răruși. Nu căzuse pradă nici unei curse, nu credea în nimic, se mîndrea el, căci altfel de ce ar fi ajuns pînă la urmă sceptic? În locul adevărului, care i se păruși de negăsit, pusesse o vreme „frumosul”. Era poate adevărat ceea ce era frumos! Dar fiindcă nu avusese criteriile sigure și stabile spre a identifica frumosul, curînd și „valoarea estetică” își pierduse rolul hegemon. Trecură de la „frumos” la „autentic”, la „trăiri” și „arderi”, diverse etichete sub care se ascundeau falimentul rațiunii. Atunci părăsise cărțile, ani de zile nu mai citise, „trăise”, se lăsase tirf de eveniment, abulic și dezamădăuit. Întoarcerea de pe front, în lumea civilă, pașnică, reluarea contactului cu cărțile, nu însemnase nicidecum că găsise vreo certitudine, ci doar că revenise la „viciul nepedepsit al lecturii”.

— De mult nu mai putea crede în adevărurile din cărți, se mîndrea el.

— Dar iată că adevărul din cărțile marxiste arăta viu, strălucitor, de neînvinși. La început, privește neîncredut la aceste adevăruri, dintre care, pe unele parăși le mai cunoscuse, iar altele i se păruși la prima vedere cam simple. I se mai întîmplase în viață să se înșele. I se mai întîmplase să adere la premise, la primele concluzii, dar niciodată pînă atunci, „adevărurile” nu rezistaseră pînă la sfîrșit. Nici măcar verificării teoretice, cu atît mai puțin celei practice. Adevărurile marxiste rezistau însă. Îl apăreau cristaline, semnănu cu cele ale opticii geometrice. Alcătuiau o consecvență, o serie matematică îndubitabilă. Lanțul lor rezista la orice tensiune, prelungă sau torșione. Se dovedea înoxidabil, inatacabil. Era și impermeabil la osmoza și de o elasticitate neprevăzută.

— Cu ciudă de intelectual ce se credea „consumat”, Justin revenise, recitise, își impusese o adevărată critică, înecată, perseverență. Nu-i venea să creadă „că poate credea” și nu-i putea explica de unde izvora acest impresionant, popular și savant în același timp, soliditate. Cugeta îndelung, pînă cînd ajunse la o explicație simplă dar tare cu graniț.

— Cărțile marxiste erau atît de convingătoare, pentru că erau adevărate, exprimau adevărul vieții. Dialectica marxistă era doar reflectarea dialecticii naturale, a realității, care ea însăși era dialectică. Tocmai faptul că marxism-leninismul înfățișă legile obiective de dezvoltare a lumii, dădea cărților marxiste acea limpezime îndubitabilă, pe care Justin n-o mai întîlnise vreodată, care-l fermecase și care singură explica ușurința încorporării ideilor marxiste în masele populare, că-rra le putea fi prezentate, la rigoare, în „lozinci simple, limpezi cum e cristalul, care puteau fi înțelese de orice om al muncii, oricît de puțin ridicat ar fi fost”.

— Sistemul lui Husserl, de pildă, nu se putea încorpora în mase, nu pentru că era greu de înțeles, ci pentru că era mincinos. Raționamentele, uneori extrem de complicate ale lui Marx, erau nu rareori greu de înțeles, dar esența lor democratică, populară, care le ajuta să devină o forță socială, nu se datora altui factor decît adevărului obiectiv.

— Justin Rădulescu avuși în lunile ianuarie și februarie 1945 o adevărată perioadă de fericire intelectuală. El însă nu-și dădea seama de faptul că marxistii nu se mulțumesc doar să cunoască lumea, ci vor mai ales s-o schimbe. Acest lucru avea să-l înțeleagă abia cu prilejul luptelor din februarie, din Piața Palatului.

desen de
eugen mihăescu

„PORTRETUL“

de AL. VOITIN

Teatrul de Stat „Valea Jiului“

Profecția pe ecranul istoriei, evocarea unor momente dramatice din trecut, modalități dramatice care definesc stilul trilologiei „Oameni în Iupia“ — dispăr din „Portretul“ făcând loc unei dezbateri etice. Cele trei personaje ale piesei care fac parte acum din această lume, sunt solide și preocupate, sunt asemănătoare ca structură psihologică. Acești eroi — un actor, o profesoară și un pictor, se află princi într-un conflict cotidian apoi să declanșeze totuși atitudinile definițiilor din punct de vedere moral față de dragoste, muncă, datorie, prietenie.

Dacă personajele nu sunt în egală măsură preguț caracterizate — ceea ce duce în unele momente scenice la o scădere a intensității conflictului, investigația în zonele adânci ale constiințelor și mai ales căutarea unei soluții, a unei opțiuni conformă cu o concepție înaltă despre lume — determină valoarea piesei. Îi dă nota originală — în peisajul teatrului nostru contemporan.

Inscrierea „Portretului“ — în premieră pe față — pe afișul teatrului din Valea Jiului atestă o preocupare creatoare în rândurile colecti-

vului față de dramaturgia originală.

În regia lui Petre Sava Băleanu — de la studioul de Televiziune din București — sensurile piesei au fost scoase cu corectitudine și acuratețe în evidență de concepția spectacolului, evitarea accentelor melodramatice, a inflexiunilor romantice (care amenință uneori interpretarea dramelor „îndime“) definindu-se ca un merit de seamă al montajului. Cu excepția citorva momente — în care mișcarea actoricească se arată ostentativă în expunerea semnificațiilor textului — coborând nivelul dezbaterii de idei — atmosfera scenei s-a încheșnat cu tensiunea și cu accentele cerute. Actrița Ana Colda a compus cu tact și sensibilitate rolul Luciei, acordându-i eroinei o gravitate, o demnitate calmă — trăsături izvo-

ditate dintr-un acut simț al responsabilității. Sobrietatea și tinuta artistică a acestei interpretări s-a răsfărat creator în relațiile protagonistei cu partenerii. În rolul pictorului Pavel, Mircea Angelescu — de la Teatrul „C. I. Nottara“ — a realizat de asemenea o compoziție interesantă, marcând cu subtilitate traseectoria morală a personajului.

de la ușurătatea nepăsătoare și egoistă a o sinceritate sufletească vibrantă. Revendicând cea mai intensă parțială dramatică a piesei, Dumitru Drăcea a făcut vădite eforturi de a se apropia de datele personajului pe care l-a intruchipat neizbutind însă decât parțial. Poate e vorba de nepotrivire în distribuție, sau de insuficiență muncă a regizorului cu actorul — regretable rămâne faptul că această scădere artistică în interpretare se răstigne negativ asupra întregului spectacol.

Un vădit caracter de improvizare l-au avut în spectacol și citorva factori tehnici — din care notăm în primul rând lumina. De altfel, problema utilității tehnice și a calificării cadrelor respective în teatrele din regiuni merita discutată — desigur cu alt prilej.

Premiera „Portretului“ dovedește că e de rodnică colaborarea unor cadre artistice experimentate din Capitală cu forțele unui teatru din țară. Această întâlnire a prilejului colectivului local să realizeze un spectacol de merit și curaj artistic, cu o interesantă piesă originală.

M. I.

„UN EROU ÎN PAPUCI“

Stringind într-o singură mină atribuțiile regizorului și ale scenaristului, Alekos Sakellarios a adus în fața obiectivului cinematografic principalele date ale unei escrocherii financiare. Simi speculată la bursa valorilor imobiliare, sentimentul onoarei și incipientul miraj publicitar al unui general în retragere. E drept, pensia oferită generalului „în papuci“ nu se ridică la înălțimea gloriei sale militare. În schimb, la orizont apare perspectiva construirii unui monument care va eterniza figura mareșalului comandant de oști. Mascara se derulează după toate cerințele genului, pentru că în final, după un șir de peripeții previzibile, generalului să fie perfect edificat asupra cauzelor ce au determinat apariția statuii ce-l poartă numele. Până la un anumit punct, exterior in-

terioarilor mai dramatice impresionează în această comedie satirică nu lipsită de generozitate, naivitatea principalelor personaje și faptul că ele nu pot face față imposterilor decât ricanind tardiv, mult după ce au fost prinse în angrenajul declanșat de etica unei societăți în descompunere. Totuși, în ansamblu, „Un erou în papuci“ rămâne un film neconcludent, cu un limbaj cinematografic elementar, incapabil să pierece cu succes în favoarea ideilor prețioase pe care le expune.

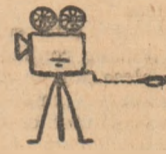
Compoziția scenariului, ritmul său lent, depozat de nerv, structura replicii, modul în care personajele intră și ies din cadru, ca și distribuția narajului în câteva momente fixe, mă fac să cred că textul folosit de Sakellarios reproduce o piesă de teatru. Un argument în plus îl oferă și jocul acti-

rilor. Trebuie însă spus că secvențele în adevăr cinematografice (incursiunea cu prilejul căreia generalul „la în antrepriză“ locul destinat să-l adăpostească statuia) sînt cele mai izbutite ale filmului. Din păcate însă, nu ele sînt cele care dau tonul întregii producții.

Mai rămîn de notat umorul spontan, popular, robust, al principalului protagonist — desigur, un excelent actor de comedie pe prezența căruia întregul colectiv a mizat cu premeditare — și imaginiile sem-nate de un operator talentat.

M. F.

Producția Studiourilor grecești. Scenariu și regia Alekos Sakellarios; Imaginea: Grigore Danalis; Muzica: Mamos Hatzidakis; cu: Iliu Liviku, N. Tsaganas, S. Zoldon, L. Danellos, E. Protopapas, etc.

POPAS LA CRAIOVA

Obștile tradiții respectabile ale Teatrului Național din Craiova, înstrălate de talentul unor actori ca I. Anonim, C. Radovic, E. Bulimsky și de stagiile de valoare celor conduse de Emil Girleanu, au primit în anul construcției socialiste și dezvoltării impresionantă, ca adevărată înnoțire. La Craiova și-au afirmat sau și-au consolidat calitățile pe scena teatrului și actorii silmilor generații. Aici au realizat creații de o certă valoare artistică și estetică: Viora Mărgu, Victor Echebriac, Silvia Popovici, Gh. Cezarici, Sanda Tema, Diana Coracusa, Rada Mirza, Rodica Tapalagă și încă alții. Aici au succedat o nouă înnoțire și o nouă etapă în viața teatrului și a actorilor săi. O nouă întâlnire cu o nouă teatru promărit întotdeauna date interesante.

Insemnările de față sînt rodul unei vizite la Craiova. Am notat oțieva impresii pe marginea unor spectacole reprezentate de Teatrul Național în ultimele zile ale lunii din trecutul săptămînal, fără a urmări, bineînțeles, o privire de sinteză. Ne-a părut însă bine să intrăm cele trei zile am aflat o bucurie plastică remanescă și o lucrare originală de actualitate, la primul său contact cu lumina rampelor.

„Mirele furat“, comedie de Ștefan Haralamb și Stela Neagu, a fost reprezentată al în premieră pe față. Autorii sînt amândoi reporteri cu experiență, iar piesa este, după mărturia noastră în programul de sărb, rezultatul unei selec-

ții a faptelor de viață vizate „la fața locului“. Rezultă de aici o certă impresie de prospețime, nu îndesajungă însă de un efort artistic corespunzător. Comedia se petrece în perimetrul a două gospodării colective învecinate, și urmărește mai ales modul în care unitatea mai tină se ridică la nivelul celeilalte. Tema marelui disputate de două gospodării a mai fost prezentă și în alte lucrări dramatice recente.

În piesa lui Șt. Haralamb și Stela Neagu atrage atenția ideea răpirii de astă dată a miresei: idee care are și un sens simbolic, răsturnînd o veche tradiție din viața satului. Ceea ce este însă, mai ales, relevant în această piesă este diacola de primul act și anume în surprinderea citorva scene de viață, legate de procesul întăririi și dezvoltării gospodăriilor colective mai noi. Comedia fiind ușoară, comiul rezultă mai ales din situații exterioare (sofitele membrilor din consiliu se văd pe neașteptate „văcărești“, Pandele nu poate, de-a lungul unui act, să plece la un meci din cauza avizării de vizitatori etc.). Scenele cu haz servesc însă obiective tematice ale piesei și oțieva primejdiile triviale. „Mirele furat“ ne prezintă astfel o întâlnire plăcută cu aspecte ale realității contemporane. Nu se încearcă însă o pătrundere mai adîncă în problemele abordate. Cei doi secretari de organizație saramăz leit și evoluția și într-o lumină difuză, prietelică schematicului. Andrei Blaja, mirele furat, este redus, începînd cu actul doi, la gesturi stereotipe. Problemele teatrelor, se rezolvă umilitor de repede,

iar oamenii ajung în scena finală la un numitor psihologic comun, nediferențiat. În articolul din programul teatrului autorii ne declară că „nu-au avut altceva de făcut, decît să sealeze faptele“. A selecta în artă realistă înseamnă a te ridica de la fapt la semnificația lui generală, iar drumul către acest scop nu poate oțieva, nici chiar în condițiile ușoare, corința reflectării situațiilor și individualității personajelor.

Teatrul Național din Craiova a jucat „Mirele furat“ în ritmul și în ambianța unui divertisment, cu referințe limpezii la viața noastră. Regia (Georgeta Tomescu) n-a cerut piesei mai mult decît aceasta conține și a încercat să imprimă întregii distribuții o mișcare sprintenă și un debit alert. Un exces de costume colorate imprimă realităților un aspect cam prea „festiv“. Din distribuție se detașează Margot Boteanu — Păcuraru (Baba Leana), Emil Bozdogescu (Andree) și — mai ales — Nicoleta Oancea (Aurica). Rodica Radu în rolul ingineritei Irina imprimă un aer un ton didactic care umbrește o apartență altminteri meritorie. Supără tendința de garță la C. Inescu (bătrînul Blaja) și uscăciunea replicii la P. Iliescu — Anălin (Dumitru Zamfir). Cu totul remarcabile sînt decorațiunile estive ale pictorului E. Gregorian, care se recomandă prin cromatica lor vie.

Un însemnat număr de reprezentări a totalizat și act „Năpasta“. Inscriserile unei reflecții a acestei drame nu poate fi decât salutată cu căldură. În spectacolul eroalovean, intrat în repertoriul permanent al teatrului, s-a

plecat desigur de la necesitatea unei vizități mai adînci, care să scoată „Năpasta“ de sub abroacul recitării monotone naturaliste. Regizorul Petre Drăgu a încercat să deșeze semnificația conflictului etic al piesei. Apar vădite străduințele regiei de a așeza dispuța dintre Anca și Dracomir într-un context mai larg care să depășească drama intimă de familie. În acest scop a fost spart și cadrul scenei al circului, plantată pe un podul fără săduri, inconjurată de spații largi, nelimpede. Actorii sînt deseori dincoace de poartă, prelungind acțiunea în acest perimetru nelimitat, care ar urma să sugereze sublinierea valorii generalizatoare a conflictului dintre indivizi. Înainte de a se începe acțiunea propriu-zisă a textului, găsim undeva, în ultimul plan al scenei, silueta tragică a Nebunului străbătînd anevoale drumul spre împlinirea destinului său. Decorul, extrem de simplu (V. Pențoșaru — Stegaru) este însă supus abuziv unui joc de lumini deconcentrat, care nu este singura expresie a lipsei de claritate și a dălcime a vizibilității regizorale.

Anca (Maria Bălnă) n-a apărut, în citorva dintre momentele esențiale ale dramei, foarte aproape de valoarea adevărată pe care le roștește. Misiunea justifiată a acestor femei care, după cum arată și textul, așteaptă implacabil nu o răbunare joasă, ci o judecată care să restabilească dreptatea, a fost conștientă mai ferm în spectacol. Pateticul interior în scenele de frămîntare, și — în general — eliminarea afectivității maritiste au acordat, pe alocuri, prin ciplului personaj al dramei o intranșabilă salutară. Interpreta a dus, însă, prea departe, linaritatea tonului, frizid, în citorva rînduri, încalorind, acolo unde s-ar fi convenit o expresivitate dălălă în platură. Anca nu este o femeie blazată și nici o lpostază defeminată și a speciei. Exponență a unui punct de vedere superior, această eroină nefericită își trage forța dintr-o mare iubire, care-i dă și dreptul să se ridice în apărarea umanității ultraglate. Cu atât mai de neînțeles ne apare sur-

prinzătorul ris sarcinile al interpretet din gervuția flacă și a pierii, ris care contrazice întreaga viziune a rolului. Acesta este așezat față de concepția de joc în lina mari interesantă, și se supune și interpretarea lui Ion Nebunul. Retențivăm aci maniera melodramatică (și naturalistă) a unei „străduții“ ce se curvate a fi lagropată defilativ. Un actor al cărui talent îl cunoaștem, Vasile Constantinescu, n-a înțeles de data aceasta că rolul omajului este al unui argument viu care intervine cu prestigiul durerii și al înconștientului într-o dezbateră încoțidă. În spectacol, Ion a fost jucat în explorii melodramatice cantabile, favorizînd o imagine mai curînd „retristă“ a personajului. Sub nivelul rolurilor primite s-au comportat D. Aurelia (un Dracomir voiferant, exteri și Victor Fulorea (șters și rigid în interpretarea învătătorului Gheorghe). Astfel, intențiile prime ale regiei, care s-au oprit la construcția decorului și realizarea plastică a unor grupuri de siluete, ca și la reușita parțială a rolului Anăcii, n-au fost încorporate într-o montare cu adevărat nouă, cuprinzătoare de înțelesuri ample.

Posibilitățile regizorului Petre Drăgu, se valorifică mai bine în „Fata cu piscul“ de A. Uspenski (în aceeași regie). O comedie ușoară, cu surse de haz limitate și-a evidențiat farmecul prin dantelarea însoțită a rolului titlular. Desenul destul de simplu al conflictului și caracterul străvezu al demonstrației cereau — prin contrast — o tratare spumoasă, vodevilistică nuanțată a principalului figur. Petre Drăgu a izbutit de data aceasta o minuțioasă reliefaș a două sau trei tipuri împiedicînd fericit exuberanța comicalului ușor cu acordurile graze ale unor probleme de consiliu. Cu deosebire s-a afirmat Nicoleta Oancea, interpreta Glajei, care a suplimentat cu sensibilitate potențialul psihologic redus pe care l-a oferit textul piesei. Farmecul „Fetei cu piscul“ a fost debătat din puritatea sufletească a personajului. Întrestat cu o snăvă înflăcărată. Caracterul comunist, erolăna nestrămutată într-un cod moral care nu admite compromisul, au fost evidențiate de

Nicoleta Oancea extrem de convinșător, într-o îmbinare a explorilor juvenile cu poezia viresei tinere. O schiță caricaturală, cu o ușoară tentă dramatică, a fost trasată savuros de Rodica Radu, în rolul dificii al unei îndrăgostite cu mișcări ridicole.

Și aci au intervenit încă oțieva inadvergențe în distribuție. Titlularul Alexei, inginer înzestrat dar ușuratic, n-a putut fi întrerup de Radu Nicoleta, care s-a aflat mereu în afara rolului. O înfățișare monocordă a simplificat, peste cerințele comediei, figura bătrînului constructor (Mihai Constantinescu) în vreme ce partitura delictată a romanticului Mișa a fost spusă înexpresiv de Tudor Vișan. Decorul unic, semnat de talentatul scenograf Vasile Roman, a creat un cadru larg, luminos și vesel acțiunii. Mai puțin reușit n-l s-a părut panoul de fundal, intructivă artificios.

Este, desigur, nepotrivit să prezintăm concluzii generale asupra activității unui teatru plecînd de la trei spectacole disparate și lucrute în diferite etape. Repertoriul actual al scenei eroalovean este variat și privit pe așful sptimal, destul de cuprinzător. Sînt alăturate pe program numele lui Shakespeare și Caragiale odată cu piese contemporane din alte țări. Trei piese originale sînt în curs de reprezentare. Am consemnat totuși aci evidența unor probleme ale compartimentului regizoral, unde se simte necesitatea promovării unor vizitii scenice mai adînci. Am remarcat totodată, nevoia unei împliniri a ansamblului actoricesc și nu numai la nivelul unei anumite vîrste. Pericolul unui diletanțism automulămă, care se învește înșe timid în cele trei spectacole amintite trebuie preîntîmpinat din vreme. Trădicia recentă, ilustrată de creații scenice cu totul remarcabile cum au fost „Hamlet“, „Tragedia optimistă“, „Soldatul Svejk“, „Celebru 702“ obligă nu mai puțin, far teatrul din Craiova are desigur posibilitatea de a inseri foarte curînd în cronica sa ample, împliniri artistice care să-l confirme prestigiul.

V. MINDRA

CARNET PLASTIC

VASILE MELICA Muzeul Doftana

Vasile Melica

Callitățile de peisagii ale lui Vasile Melica, anunțate încă de participările sale mai vechi la expozițiile anuale de stat, se conturează mai puternic, cu distincție sobrietate, în lucrările cuprinse de prima sa expoziție personală.

Deși, de astă dată, artistul expune și încercările sale în natură moartă și portret, tot peisajele se impun mai degrabă. Ele se situează pe linia unei tradiții de pictură românească, fiindcă vădese afinități cu o viziune mai gravă, andrescană a naturii.

Unele dintre aceste lucrări surprînd procesul de transformare a peisajului urban din patria noastră, ivirea unor noi construcții industriale, cum și frumusețea lirică, specifică domolului peisaj moldovenesc.

Capacitatea de a emoționa este însă ratată, cînd

artistul rămîne la datele imediate ale impresiei, ca, de pildă, în tabloul intitulat „Nicolina-Isa“. Un pictor trebuie să reveleze semnificația, să descopere ceea ce citorodată rămîne ascuns ochiului comun. În asemenea lucrări, tratarea egală, ca pastă, a întregii suprafețe, sporește senzația unei insuficiențe elaborări. Peisajele „Construcții noi în cartierul Tiglina-Galași“ și „În noul cartier Floreasca“ — interesante de altfel ca tematică și compoziție, dar nesustinute de o viziune nouă, mai proaspătă — s-ar fi lîmpus cu mai multă pregnanță, dacă artistul ar fi realizat un joc cromatic mai viu între casele vechi și blocurile noi. Există tendința ca blocurile să fie mai luminoase, dar ea nu este dusă pînă la capăt. De altfel, adoptarea în gama sa cromatică atât de personală (amintind intructivă coloritul lăcerului moldovenesc) a unor tonuri mai vibrante, mai puternice, n-ar face decît s-o pună și mai mult în valoare.

O sensibilitate înțelegere, deopotrivă a naturii cît și a peisajului urban, găsim în imaginile „Peisaj din Telega“, „Peisaj din Moleștei“, „Din vechiul cartier Floreasca“. Frumose puse în pagină, cu tratarea diferențiată a materiei picturale, în tonalități rafinate, aceste tablouri ne transmit un sentiment profund poetic, dîndu-ne întreaga măsură a acestui subtil colorist.

Dacă naturile moarte, cu cadente decorative, se apropie de reușitele în peisaj, artistul eguează în cele două schițe de portret, care se situează sub nivelul posibilităților sale.

Realizările sale în peisaj întăresc speranța că în viitor Vasile Melica va aborda mai temeinic portretul și compoziția tematică, prelungiri firești ale căutărilor sale de acum.

Baruju T. ARGHEZI

Olga BUȘNEAG

PLIANTE SI AFISE

Ideea evoluată, ideea devenită conștient și conștient exprimat pe variatele dimensiuni ale interpretării plastice, continuă să se afirme și pe un plan alitidat neluat în seamă: tipăritura turistică.

Oficiul Național de Turism „Carpați“ a luat o serie de inițiative primare care editează unor materiale propagandistice, devenite de la an la an tot mai numeroase, tot mai ample și mai atrăgătoare.

Am răsuflit pliantele anului acesta și aflăm care au și parat să colinde în zbor lumea în lung și în lat, ca rhindonele și ca porumbeli, chemînd de peste mări și țări turiștii continentelor care nu ne-au prea cunoscut și chemînd totodată și pe turiștii noștri la drum ca să cunoască mai mult frumusețile și bogățiile patriei.

Găsim odată la Paris afișul Deltei alături de alte afișe ale unor țări de veci tradiții turistice, un grup de tineri fascinați de o asemenea existență la doi pași de aci, în Europa, erau gata-gata să pornească la drum. Amestecîndu-mă în vorba lor, ei aflau pentru prima dată de România, de poporul ei și de

un oraș care se cheamă București! destul de trist pentru o generație care născuște să facă excursii comice!

Conceptul de inteligență artistică aflate noastre turistice se caracterizează prin seriozitatea corespunzătoare conștientului și semnificațiilor lor. Unele se adresează strălucit, altele călătorilor romini, toate însă invitînd turiștii la mare în splendorile localității noi, înfățișînd cabanele și curiozitățile mușilor, stațiunile de ape minerale etc. Citorva pliante prezintă Capitala, muzele, hotelurile, grădiniile. Una dintre cele mai frumoase pliante Roumanice este popularizînd mîncă bogăție folclorică în citorva sugestive vignete adăose unor fotografii de calitate, avînd pe partea opusă hărți țării cu contururile populare pe regiuni — autor Russe Serban.

Pliantele cu perioadele ei anuale, Muzeul satului, unde în lume în formă în care e realizat, vaporele de turism, Valea Pralovei, Delta Dunării, minăstrile Moldovei, ca și alte locuri importante de turism, devin prin modul în care sînt înțelese de artistii plastici, adevărate valori picturale. Mergînd în general pe o interpretare lină a elementelor populare, meșterii pliantelor revolvă cu îndrăzneală și multă imaginație temele diferite de la desenele mai puțin la compoziția complexă de mari dimensiuni. Un afiș, care e rețipărit și ca o carte postala, tematat Barba Teodorescu, cuprinde concis bogăția naturală, folclorul și dezvoltarea actuală a țării într-o emoționantă compoziție asemănătoare vitroului.

My summer residence: Mamaia, Roumania (locul meu de vară: Mamaia-România) e un afiș cu care gitalional-artist Molnar transmite privitorului un original mesaj marin printre-ingenios să compunere pe elemente simple — o bucată de plajă cu umbrelle drept chipul lui Neptun cu coroana făcută din silueta blocurilor turn, barba fiind valurile mării. Deși creșu într-o estolă postala și într-o pagină mare de afiș lansată o chemare tot la Mamaia pentru o îmbinare a colorilor pe oarecare contrast de tonuri, dar care îngerează perfect ambianța plăcută a plajei românești.

Pliantul Bine ai venit în România! ori București, cuprinzător și al unei hărți a țării, sau oricare alt pliant, transmis de la prima răstărire sentimentului de tinerețe, de vigoare și de încredere pe care turistul romin sau străin îl înțelnește precizîndu-se pe drumurile țării.

Multe tipărișuri turistice sînt anonime, anonime ca și peisajul de cîmp sau de văi, ca și marea, nisipul și scotele, ca și apa lîmpede a izvoarelor, ori adăncimea bogată a pădurilor. Desenele, vignetele, compozițiile în baginți mari și mici, adică materialele O.N.T.-ului, sînt rodul unei muncii născușe și de căutare în care omul care le gîndește, care le face și

mai pe urmă care le tipărește, nu poate fi altfel decît omul cu inima cîntă, cu surzile pe bure, entuziast și încercător, cum așa este și colectivul acestor anonime care alcătuiește aceste frumuseți și citorva ochii și inima privitorului trebuie să-i aducă omajul lor.

Viziunile în biourile elegante ale O.N.T.-ului sau înfîlindu-l pe aceluși inimoși dud la monte, clad prin teștile ostrovoarelor, clad prin peșteri în pînă nisipurile dobrogeane, cîntînd și înșercînd, cu aparatul de fotografat la ochi sau cu stîloul purtat în peșta lui de aur o imagine din poezia locală înconșturat, al aflat că înfîlțitește nu se oprește aici: s-au făcut și filme de scurt metraj în culori: Văcanta soarelui și România, album turistic: s-au realizat citorva de diapozitive: Mamaia, Poiana Brașov, fiind în proiect Valea Pralovei și o Olteuă, minăstrile Moldovei, Muzeul satului etc. — adică o multitudine de preocupări și de realizări de care țării prilejului O.N.T.-„Carpați“ și care sînt aști de mult în noi ești și peste hotare, nu pot decît să se bucure și să speră că în viitor aceste acțiuni vor fi și mai complexe, și mai multe, și mai frumuse!

